

גמרא סדורה

מסכת

בבא מציעא

פרק ח' - "השואל"

לימוד פרק זה לע"נ

פרופ' יעקב נאמן ז"ל

איש אוהב תורה ואוהב רבן

אוהב את ארץ ישראל ואת בניה

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,

מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמינ!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ה. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "זכל בנייך לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

ב' טבת תשע"ז

מסכת בבא מציעא פרק ח' - "השואל"

1. צד, א-ב

כ"י

אבל שאל את הפרה וכו'.
אשמעינן אע"פ שהיה עמו
בשעת אונסיה לא הוי שאילה
בבעלים לאיפטורי אלא אם כן
היה עמו בשעת שאלה וטעמא
מפרש בגמרא:

גמ'

ובעלים באמירה. משאמר לו
הרי פרתי ואני נשאלין לך הוי
גופו שאול לו ופרה אכתי
מיחסרא משיכה ועל כן הוה
ליה שאל בעלים ואחר כך שאל
פרה:

משנה

השואל את הפרה ושאל בעליה עמה,
או שכר בעליה עמה,
שאל הבעלים או שכרו ואחר כך שאל את הפרה,
מתה - פטור.

שנאמר: "אם בעליו עמו - לא ישלם"²⁷¹ (שמות כב, יד).
אבל שאל את הפרה ואחר כך שאל את הבעלים,
או שכרו, ומתה - חייב,

שנאמר: "בעליו אין עמו - שלם ישלם"²⁷² (שמות כב, יג).

צד, ב

גמרא

מדקתני סיפא: "ואחר כך שאל את הפרה", מכלל דרישא דקתני "עמה" - עמה ממוש.
"עמה ממוש" - מי משכחת לה?
פרה - במשיכה,
ובעלים - באמירה!

איבעית אימא:

כגון דקיימא פרה בחצרו דשואל,
דלא מחסרא משיכה.

איבעית אימא:

דאמר ליה: את גופך לא תשאל עד שעת משיכת פרתי.

²⁷¹ אם בעליו עמו לא ישלם אם שכיר הוא כא בשוקרו
²⁷² וכי ישאל איש מעם דעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם

2. צד, ב

כ"ז

נשבעין. שכן הוא שלא פשעו בה ושלח שלחו בה יד :

פרשה ראשונה. שלש פרשיות הן סמוכות כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור (שמות כב) ובה פטר על הגניבה דכתיב (שם) וגונב מבית האישי שטוען שנגנבה הימנו דכתיב (שם) ונקרב בעל הבית אל האלהים ואוקימנא לשבועה שנשבע שלא שלח בה ידו ואחריה כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה ובה חייב על הגניבה ופטר על האונסין בשבועה דכתיב (שם) ומת או נשבר או נשבה שבועת ה' תהיה ואם גנוב יגנב ישלם ושלישית וכי ישאל וחייב בה את האונסין כשאין בעליו עמו ופטר בבעלים :

בטוען טענת גנב. טוען שנגנבה הימנו ונמצא שהוא עצמו גנבה חייב בה כפל בפרשה ראשונה דכתיב אם לא ימצא הגנב וסמך ליה על כל דבר פשע ישלם שנים ואוקימנא בפרק מרובה (בי"ק דף סג:) אם לא ימצא כמו שאומר אלא הוא עצמו גנבו ישלם שנים וכגון שנשבע תחילה לשקר שנגנב אבל באו עדים קודם שנשבע תחלה לשקר אינו משלם כפל דהכי כתיב אם לא ימצא הגנב וכבר נשבע ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה על כל דבר פשע אשר ירשיעון דיינין בעדים ישלם שנים וכיון דחומרא היא שדייה להך פרשתא אשומר שכר דאילו פרשה שניה ליכא כפל דהא מיחייב ליה בגניבה ואבידה ומכי טעין נגנבה מחייב עצמו בקרן :

אפילו הכי. חמורה שניה מראשונה דקרנא בלא שבועה שהשניה מחייבתו לשלם קרן משאמר נגנבה ואפילו לא נשבע לשקר זה חמורה מן הראשונה שפוטרתו מלשלם קרן אם לא באו עדים שהוא גנבה אף על פי שמחייבתו כפל לאחר שנשבע לשקר ובאו עדים ובלא שבועה אין שם כפל :

תדע. דהא עדיפא מדלא פטר שואל על הגניבה וניחייביה כפל לאחר שבועה :

דהא שואל כל הנאה שלו. שבחנם הוא עושה מלאכתו ובו היה לו להחמיר יותר וחייבו על טענת גנב קרן בלא שבועה ולא פטרו בשבועה כדי להביאו לידי כפל :

דקיימא באגם. כלומר יש שואל שכל הנאה שלו כגון שהיה אגם סמוך לו :

רוב הנאה. שאינו נותן שכר :
ואיבעית אימא בשאילת כלים. כל הנאה שלו דלא בעי מזוני ונשמרין בביתו חנם :

תנן התם :

"אֲרֻבָּעָה שׁוֹמְרִים הֵם :

שׁוֹמֵר חֲנָם,

וְהַשׁוֹאֵל,

נוֹשֵׂא שְׂכָר,

וְהַשׁוֹכֵר.

שׁוֹמֵר חֲנָם - נִשְׁבַּע עַל הַכֹּל,

וְהַשׁוֹאֵל - מִשְׁלַם אֶת הַכֹּל,

נוֹשֵׂא שְׂכָר וְהַשׁוֹכֵר - נִשְׁבָּעִין: עַל הַשְּׂבוּעָה, וְעַל הַשְּׂבוּיָה, וְעַל הַמַּתָּה,

וּמִשְׁלָמִים: אֶת הָאֲבִידָה, וְאֶת הַגְּנִיבָה" (בבא מציעא צג.).

מנא הני מילי?

דתננו רבנן:

"פְּרֻשָּׁה רֵאשׁוֹנָה²⁷³ (שמות כב, ו-ח) - נֶאֱמַרָה בְּשׁוֹמֵר חֲנָם,

שְׁנִיָּה²⁷⁴ (שמות כב, ט-יב) - בְּשׁוֹמֵר שְׂכָר,

שְׁלִישִׁית²⁷⁵ (שמות כב, יג-יד) - בְּשׁוֹאֵל".

בשלמא: "שְׁלִישִׁית בְּשׁוֹאֵל" מפורש: "וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת, בעליו אין עמו - שלם ישלם" (שמות כב, יג).

אלא "ראשונה בשומר חנם, שנייה בשומר שכר" - איפוך אנא!

מסתברא שניה בשומר שכר,

שכן חייב בגניבה ואבידה.

אדרבה ראשונה בשומר שכר,

שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב!

אפילו הכי, קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה.

תדע, דהא שואל כל הנאה שלו, ואינו משלם אלא קרן.

והשואל כל הנאה שלו?!

והא בעיא מזוני!

דקיימא באגם.

והא בעיא נטירה!

בנטר מתא.

ואיבעית אימא:

לא תימא: "כל הנאה שלו",

אלא, אימא: "רוב הנאה שלו".

ואיבעית אימא:

בשאילת כלים.

²⁷³ ו כי יתן איש אל רעהו קסף או כלים לשמור ונגב מבית האישי אם ימצא הגנב ישלם שנים. ז אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים

אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. ח על כל דבר פשע על שור על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר מי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו

²⁷⁴ ט כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שוה וכל בהמה לשמור ומת או נשבר או נשבה אין דאה. י שבעת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו

במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם. יא ואם גנב ונגב מעמו ישלם לבעליו. יב אם טרף וטרף ונבאהו עד הטרפה לא ישלם

²⁷⁵ יג וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם. יד אם בעליו עמו לא ישלם אם שכיר הוא בא בשכרו

3. צד, ב

רש"י

הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא
 היא באלו מציאות (דף לא:):
 ואידך. מאן דאמר לא דברה
 תורה כלשון בני אדם:

"נושא שְׂכַר וְהַשׂוֹכֵר - נִשְׁבְּעִין: עַל הַשְּׂבוּרָה,
 וְעַל הַשְּׂבוּיָה,
 וְעַל הַמֵּתָה,
 וּמְשַׁלְּמִים: אֶת הָאֲבִידָה,
 וְאֶת הַגְּנִיבָה."

בשְׁלֵמָא גְּנִיבָה - דְּכִתְיִב: "וְאִם גָּנַב יִגְנַב מֵעֵמוּ וְיִשְׁלַם לְבַעְלֵיו" (שמות כב, יא),
 אֲלֵא אֲבִידָה מִנָּא לֵן?

דְּתַנְיָא:

"אִם גָּנַב יִגְנַב" - אִין לִי אֲלֵא גְּנִיבָה,
 אֲבִידָה מִנִּין?
 תְּלַמּוּד לֹוֹמֵר: "וְאִם גָּנַב יִגְנַב" מִכָּל מְקוֹם."

הניחא למאן דאמר: "לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם",
 אֲלֵא לְמַאן דְּאָמַר: דְּבִרָה תוֹרָה כְּלָשׁוֹן בְּנֵי אָדָם" - מַאי אִיכָא לְמִימַר?

אָמְרִי בְּמַעְרְבָא:

קל וחומר; ומה גְּנִיבָה שְׁקֻרוּבָה לְאוּנָס - מִשְׁלָם,
 אֲבִידָה שְׁקֻרוּבָה לְפִשְׁעָה - לֹא כָּל שְׂכָן?!

וְאִידָךְ?

מִילְתָּא דְּאֵתְיָא בְּקַל וְחֹמֶר טָרַח וְכָתַב לָהּ קָרָא.

4. צד, ב - צה, א

כ"י

שכן אונסא דסליק אדעתא הוא. ועל מנת כן שייליה מדלא אתני על מנת שלא אתחייב בשבורה ומתה תאמר בשבויה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולא תנויי:

מה לשומר שכר. אם השוה בו שבויה לשבורה ומתה:

שכן לפטור. השוה אותה להן וההיא ניחא ליה כיון דשבורה ומתה פטורה כל שכן דבשבויה שפיר פטר ליה:

תאמר. להשוותו להן בשואל לחיוב והא איכא למיפרך מה לשבורה ומתה דאונסא דסליק אדעתא הוא:

ונשבר. או מת:

הניחא. הא דלא מיבעי לך או לחלק לרי' יונתן דלא בעי לחלק ואומר דנשבר ומת הוי משמע או האי או האי מצי למדרשיה לרבות שבויה:

אביו קלל אמו קלל. בתחילתו סמך קללה לאביו בסופו סמך קללה לאמו:

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. כמו שפרט לך הכתוב (דברים כב) בחורש שור וחמור דמדאיצטריך למיכתב יחדיו שמעינן דאי לא כתביה הוה משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור ואביו ואמו קלל דריש לה בסנהדרין (דף פה:): להביא את המקלל לאחר מיתה:

סברא הוא. דנשבר בלא מת נמי מחייב דהוה ליה קטלה פלגא:

"והשואל משלם את הכל".

בשלא למוא שבורה ומתה, דכתיב: **"וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת"**²⁷⁶ (שמות כב, ג). אלא שבויה בשואל מנא לן?

וכי תימא: גילף משבורה ומתה - מה לשבורה ומתה שכן אונסא דסליק אדעתא הוא. תאמר בשבויה שכן אונסא דלא סליק אדעתא הוא!

אלא: נאמרה שבורה ומתה בשואל (שמות כב, ג),

ונאמרה שבורה ומתה בשומר שקר²⁷⁷ (שמות כב, ט), מה להלן שבויה עמו (שמות כב, ט), אף כאן שבויה עמו.

איכא למיפרך:

מה לשומר שקר שכן לפטור - תאמר בשואל שכן לחיוב!

אלא, כרבי נתן,

דתניא:

"רבי נתן אומר:

"או" (שמות כב, ג) - לרבות שבויה".

האי **"או"** מיבעיא ליה לחלק,

סלקא דעתך אמינא: עד דמיתברא ומתה לא מחייב, קא משמע לן.

הניחא לרבי יונתן,

אלא לרבי יאשיה - מאי איכא למימר?

דתניא:

"איש אשר יקלל את אביו ואת אמו"²⁷⁸ (ויקרא כ, ט) - אין לי אלא אביו ואמו,

אביו בלא אמו,

אמו בלא אביו - מניין?

תלמוד לומר: **"אביו ואמו קלל"** (ויקרא כ, ט) - אביו קלל, אמו קלל,

דברי רבי יאשיה,

רבי יונתן אומר:

משמע שניהם באחד,

ומשמע אחד בפני עצמו,

עד שיפרוט לך הנתוב: "יחדו"²⁷⁹ (דברים כב, י)!

צה, א

אפילו תימא: רבי יאשיה,

לחלק הכא לא צריך.

מאי טעמא?

סברא הוא,

מה לי קטלה כולה, מה לי קטלה פלגא.

²⁷⁶ וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ושלם

²⁷⁷ מי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשומר ומת או נשבר או נשבה אין דאף

²⁷⁸ מי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו

²⁷⁹ לא תחרש בשור ובחמור יחדו

5. צה, א

כ"י

[וְהַשּׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם אֶת הַכֶּלִי].

גְּנִיבָה וְאֲבִידָה בְּשׁוֹאֵל מִנָּא לָן?

וְכִי תִימָא: גִּילְף מִשְׁבוּרָה וּמֵתָה - מָה לְשִׁבוּרָה וּמֵתָה דְלָא אֶפְשָׁר לְמִיטְרַח וְאֶתְוִי, תֵּאמֵר בְּגִיבָה וְאֲבִידָה דְאֶפְשָׁר לְמִיטְרַח וְאֶתְוִי!

אֵלָא, כִּי הָא דְתִנְיָא:

"וְנִשְׁבֵּר אוֹ מֵת"²⁸⁰ (שמות כב, יג) - אִין לִי אֵלָא שְׁבוּרָה וּמֵתָה,

גְּנִיבָה וְאֲבִידָה מִנִּין?

אֲמַרְתָּ קַל וְחֹמֶר: וְמָה שׁוֹמֵר שְׂכָר שְׁפָטוֹר מִשְׁבוּרָה וּמֵתָה חַיִּיב בְּגִיבָה וְאֲבִידָה, שׁוֹאֵל שְׁחִיב בְּשִׁבוּרָה וּמֵתָה אִינוּ דִין שְׁחִיב בְּגִיבָה וְאֲבִידָה?

זָה הוּא קַל וְחֹמֶר שְׁאִין עָלִיו תְּשׁוּבָה."

מָאִי "אִין עָלִיו תְּשׁוּבָה"?

וְכִי תִימָא אֵיכָא לְמִיפְרָד:

מָה לְשׁוֹמֵר שְׂכָר שְׁכָן מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כְּפָל בְּטוּעָן טַעֲנַת לְסָטִים מְזוּיִין, אֲפִילוּ הָכִי קָרְנָא דְשׁוֹאֵל עָדִיפָא.

אֵיבְעִית אֵימָא:

קְסָבֵר: לְסָטִים מְזוּיִין גִּזְלָן הוּא.

תֵּאמֵר בְּגִיבָה וְאֲבִידָה דִּאֶפְשָׁר לְמִיטְרַח וְאֶתְוִי. וְאֵיכָא לְמִימֵר יַחְזוֹר בְּעִלְיָה אַחֲרֵיהּ אוּלַּי תִּמְצָא:

תְּשׁוּבָה. פִּירְכָא:

מָאִי אִין לוֹ עָלִיו תְּשׁוּבָה. מָאִי יֵשׁ לוֹ לְתַנָּא לְהַשִּׁיב דְאֵיִצְטְרִיךְ לְתַנָּא לְאֶשְׁמוּעִינָן דְאִינָה תְּשׁוּבָה:

בְּטוּעָן טַעֲנַת לְסָטִין מְזוּיִין. דְלַעֲנִין מִיפְטוֹר בְּתַשְׁלוּמִין הוּא אוֹנֵס וְטוּעָן טַעֲנַת גִּנְבָה הוּא לְעִנֵּן כְּפָל אִם נִשְׁבַּע וּבָאוּ עֵדִים שֶׁהֵי אֶצְלוּ תֵּאמֵר בְּשׁוֹאֵל שְׁאִינוּ בָא לִידֵי כְּפָל דְכִי טַעֲנִין וְאֵמֵר לְסָטִים מְזוּיִין בָּא עָלִי וְנִטְלָה מִחַיִּיב אֶת עֲצָמוֹ בְּקֶרֶן אִפִּיָּה. אִין זֶה תְּשׁוּבָה דְקָרְנָא דְמַחַיִּיבֵת לִיהּ לְשׁוֹאֵל מְכִי טַעֲנִין לְסָטִים מְזוּיִין נִטְלָה וְאֶפִּילוּ לֹא נִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר עָדִיפָא לְהִיטֵי חֲמוּרָה מִשִּׁשׁ הָבָא לִידֵי כְּפָל אִם כִּפְרָ וְנִשְׁבַּע עַל כֵּךְ לְשַׁקֵּר וְאִם אִמְתָּ אֵמֵר פְּטוֹר מִן הַקֶּרֶן:

גִּזְלָן הוּא. וְאֶפִּילוּ נִשְׁבַּע שִׁישׁ עַל כֵּךְ לְשַׁקֵּר וְנִמְצָא שֶׁהֵי אֶצְלוּ לֹא מִחַיִּיב כְּפָל שְׁאִין כְּפָל אֵלָא בְּגוֹנֵב אוּ בְּפוֹטֵר עֲצָמוֹ בְּטַעֲנַת גִּנְבָה שְׁאֵמֵר נִגְנַב מִמֵּנִי וְנִשְׁבַּע וּבָאוּ עֵדִים וְאִין זֹאת אֵלָא בְּשׁוֹמֵר חֲנֵם שְׁפָטוֹר בְּגִיבָה:

6. צה, א

כ"י

אשכחן לחיוב. גניבה ואבידה בשואל לחייב בשאין בעליו עמו: לפטור מנלן. שאם בעליו עמו פטור:

גמר מש"ש. מה שומר שכר בבעלים פטור בגניבה ואבידה אף שואל בבעלים פטור:

גמרי חיובא דש"ש. דהיינו גניבה ואבידה:

מחיובא דשואל. משבורה ומתה דשואל:

מה לשומר שכר. דין הוא שיהא בבעלים פטור אף על הגניבה ואבידה אע"פ שאינו אונס שכן היקל בו הכתוב לפוטרו משבורה ומתה שלא בבעלים:

תאמר בשואל. שיפטור בבעלים על גניבה ואבידה שהרי החמיר בו לחייבו על שבורה ומתה שלא בבעלים:

אלא גניבה ואבידה בשואל

מנלן. כלומר אלא היכי ילפינן לה בבעלים לפטור גניבה

ואבידה בשואל לחיובא שלא בבעלים מנלן דילפינן משומר

שכר וכיון דמתהם ילפינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון

דהיינו שואל דילפינן בחיובא מקל וחומר משומר שכר להיות

כעין שומר שכר מה להלן בבעלים פטור דהא ילפת ליה

בהיקשא דילמד עליון מתחתון אף כאן בבעלים פטור:

למאן דלית ליה דיו. ר' טרפון בפרק כיצד בבי"ק (דף כה.):

וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון. גניבה ואבידה דשומר

שכר מחיובא דשואל מה שבורה ומתה דשואל. בבעלים פטור אף

חיובא דשומר שכר בבעלים פטור ותחתון מעליון מה שומר

שכר חייב בגניבה ואבידה שלא בבעלים אף שואל כן ומה ש"ש

בבעלים פטור אף שואל כן ואין משיבין על ההיקש:

אשכחן לחיוב, לפטור מנא לן?

וכי תימא: גילף משבורה ומתה - מה לשבורה ומתה שכן אונס!

אלא, גמר משומר שכר.

ושומר שכר גופיה מנלן?

גמרי חיובא דשומר שכר מחיובא דשואל; מה להלן בבעלים פטור, אף כאן בבעלים פטור.

במאי גמר?

אי במה פזיגו,

איכא למיפרך כדפרכינן: שכן אונס!

אלא, אמר קרא: "וכי ישאל" (שמות כב, ג) - מוסיף על ענין ראשון. וילמד עליון מתחתון.

ואפתי שואל משומר שכר לא גמר,

דאיכא למיפרך:

מה לשומר שכר שכן פטור בשבורה ומתה, תאמר בשואל שחייב בשבורה ומתה!

אלא,

גניבה ואבידה בשואל לחיובא מנלן?

דגמר משומר שכר:

דיו לבא מן הדין להיות כנדון:

מה גניבה ואבידה דשומר שכר בבעלים - פטור,

אף גניבה ואבידה דשואל - נמי בבעלים פטור.

הניחא למאן דאית ליה 'דיו', אלא למאן דלית ליה 'דיו' - מאי איכא למימר?

אלא, אמר קרא: "וכי ישאל" (שמות כב, ג) - מוסיף על ענין ראשון, וילמד עליון מתחתון, ותחתון מעליון.

7. **צה, א-ב**

רס"י

פשיעה בבעלים. אחד מן השומרים פשע כשהיו בעלים במלאכתו:
מקרא. אם בעליו עמו (שמות כב):
נדרש לפניו. אשומר שכר בהיקשא:
ולא לפני פניו. אש"ח דפרשיות של ש"ח ושל ש"ש לא איתקש בו"יו יתירה דלא כתיב וכי יתן בש"ש:
אש"ח. דכתיב ביה פשיעה על כל דבר פשע:
לחיובא. לחיובו שלא בבעלים בפשיעה:
אבל לפוטרו לא. כלומר אפילו בש"ש ושואל לא הוי פטור דכי גמרינן פשיעה בבעלים בש"ש ובשואל בק"יו משומר חנם דחייב לגמרי הוא בין בבעלים בין שלא בבעלים דכי כתיב אם בעליו עמו אהנך חיובי דכתיב בש"ש ובשואל הוא דכתיב אבל אפשעה דלא כתיבא בהו בהדיא ל"ש בבעלים לא שנא לא בבעלים:
מקרא נדרש. בסמיכות הפרשיות ואע"פ שאין היקש מפורש בהן:
השואל את הפרה. גרסינן בתרווייהו ולא גרי' השוכר גבי פרה אלא גבי בעלים:
ואילו שומר חנם דפרה לא קתני. בבעלים פטור משום דחיוביה ליתיה אלא בפשיעה ופשיעה לא פטר בה בבעלים:
דכתיבא בהדיא. שואל דכתיב ביה פטור בבעלים בהדיא קתני. מתניתין בבעלים פטור:
[דאתיא מדרשא]. שאר שומרים דאית בהו פטור מדרשא לא קתני:

איתמר:

פשיעה בבעלים,

פליגי בה, רב אחא ורבינא:

חד אמר: חייב,

וחד אמר: פטור.

מאן דאמר "חייב" קסבר: מקרא נדרש לפניו, ולא לפני פניו, הלכך **"אם בעליו עמו"**²⁸¹ (שמות כב, יד) - אשומר חנם לא כתיב, ופשיעה נמי בשומר שכר ובשואל לא כתיב. הלכך: בשומר שכר ובשואל לחיוב, אתיא בקל וחומר משומר חנם. אכל בבעלים לפטור אף בשומר שכר ובשואל לא.

מאי טעמא?

כי כתיב: **"אם בעליו עמו - לא ישלם"** (שמות כב, יד) אשואל, ואשומר שכר, אהנך חיובי דכתיב בהו בהדיא הוא דמיכתב.

מאן דאמר: "פטור", קסבר: מקרא נדרש לפניו ולפני פניו, וכי כתיב: **"אם בעליו עמו"** (שמות כב, יד) אשומר חנם נמי כתיב.

תנן:

"השואל הפרה ושאל בעליה עמה,

השואל הפרה ושכר בעליה עמה,

שאל בעליה או שכרו ואחר כך שאל הפרה ומתה - פטור."

ואילו שומר חנם לא קתני!

ולטעמיה: שומר שכר מי קתני?!

תנא מילתא דכתיבא בהדיא - קתני,

דאתיא מדרשא - לא קתני.

צה, ב

תא שמע:

"שאלה ושאל בעליה עמה,

שכרה ושכר בעליה עמה,

שאלה ושכר בעליה עמה,

שכרה ושאל בעליה עמה,

אף על פי שהבעלים עושין מלאכה במקום אחר, ומתה - פטור."

סברוה: הא מני? רבי יהודה היא,

דאמר: שוכר בשומר שכר דמי.

והא האי תנא קתני מילתא דאתיא מדרשא,

ואילו שומר חנם לא קתני!

הא מני? רבי מאיר היא,

דאמר: שוכר בשומר חנם דמי,

ותנא שומר חנם, והוא הדין לשומר שכר.

איבעית אימא:

כדמחליף רבה בר אבון ותני:

"שוכר ניצד משלם?"

רבי מאיר אומר:

בשומר שכר.

רבי יהודה אומר:

בשומר חנם."

²⁸¹ אם בעליו עמו לא ישלם אם שכיר הוא בא בשכרו

8. צה, ב

רש"י

הכא בברייתא גרסינן. שכרה ושכר בעליה עמה:
במקום אחר. שלא במקום הפרה ובלבד שתהא מלאכתו של שואל או של שוכר:
כש"ש דמי. ותנא שוכר בבעלים פטור וה"ה לשומר שכר אבל שומר חנם לא קתני:
ותנא שומר חנם. שאף על פי שאין חיובו אלא פשיעה. פטור בבעלים:
והוא הדין לשומר שכר. בין בפשיעה ובין בשאר חיובים:
איבעית אימא. אי נחא לך לאוקמא סתם ברייתא כר' יהודה טפי מר' מאיר אוקמא אשומר חנם וכר' יהודה כמו דמחליף רבה בר אבונה:
לעולם הוא חייב. ואפילו בעליו עמו:
עד שיהא בהמה ובעלים במלאכה אחת. כגון אם פרה היא יהא הבעל חורש בפרתו לצורך שואל בשדהו או אם חמור הוא יהא בעליו מחמר אחריו:
דקמרפי ליה ואזיל קמה. חופר והולך בקרקע לפניו במרא תמיד לרפותה שהיא קשה:
והא מדסיפא על גבה. ממש דתנא לה משום רבותא לאשמועינן דאפילו הכי חייב:
רישא. מקום אחר נמי דנקט לה משום רבותא ואפי"ה פטור במלאכה אחרת:
שאלה ואחר כך שאל בעליה. הואיל ולא הוי בשעת שאלה אע"פ שהיה בשעת שבורה ומתה. אפי"ה חייב דבעינן בעלים נשאלים בשעת שאילה דבהמה כדיליף לה לקמיה:
באותה מלאכה. וכדאמר רישא דקאזיל ומרפי קמה וסיפא שמנהיגה במלמד הבקר דהוה ממש על גבה:
אידי ואידי באותה מלאכה. ממש הוא מה לי מרפי קמה ומה לי מנהיגה:
ועוד תניא. תיובתא לרב המנונא בסיפא דמילתא דאמר בעינן שיהא עמו משעת שאילה עד שעת שבורה:
לומר לך היה עמו וכו'. והכי אשמועינן קרא בעליו אין עמו בשעת שאילה אף על פי שהיה עמו בשעת שבורה חייב ולקמן מתרץ מהיכא משמע ליה הכי:

אמר רב המנונא:
 לעולם הוא חייב,
 עד שתהא פרה וחורש בה,
 חמור ומחמר אחריה,
 ועד שיהו בעלים משעת שאילה עד שעת שבורה ומתה.
 אלמא קסבר: **"בעליו עמו"** - אפולא מילתא משמע.

מתלב רבא:
"שאלה ושאל בעליה עמה, שכרה ושכר בעליה עמה, שכרה ושאל בעליה עמה, שאלה ושכר בעליה עמה, אף על פי שהבעלים עושין מלאכה במקום אחר, ומתה - פטור."
 מאי לאו במלאכה אחרת.

לא, באותה מלאכה.

אלא, מאי "מקום אחר"?

דקא מרפי ואזיל קמה.

והא מדסיפא **"על גבה"**,
 הוי רישא במלאכה אחרת!

דקתני סיפא: **"שאלה ואחר כך שאל בעליה, שכרה ואחר כך שכר בעליה עמה, אף על פי שהבעלים חורשין על גבה ומתה חייב!"**

אמרי: רישא וסיפא באותה מלאכה,
 רישא - רבותא קא משמע לן,
 וסיפא - רבותא קא משמע לן.

"רישא - רבותא קא משמע לן" - דאף על גב דלאו על גבה אלא באותה מלאכה, כיון דהוה בעלים בשעת שאילה - פטור.
 "וסיפא - רבותא קא משמע לן" - דאף על גב דעל גבה, כיון דלא היו בעלים בשעת שאילה - חייב.

האי מאי?!
 אי אמרת בשלמא: רישא במלאכה אחרת,
 וסיפא באותה מלאכה היינו רבותא,
 אלא אי אמרת: רישא וסיפא באותה מלאכה,
 מאי רבותא?
 אידי ואידי באותה מלאכה הוי!

ועוד,

תניא:

"ממשמע שנאמר: **"אם בעליו עמו לא ישלם"** (שמות כב, יד) -

איני יודע שאם בעליו אין עמו שלם ישלם?!

אלא מה תלמוד לומר: **"בעליו אין עמו"** (שמות כב, יג)?

לומר לך:

היה עמו בשעת שאילה - אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה,
 היה עמו בשעת שבורה ומתה - צריך להיות עמו בשעת שאילה."

ותניא אידך:

"ממשמע שנאמר: **"בעליו אין עמו שלם ושלם"** (שמות כב, ג) -

איני יודע שאם בעליו עמו לא ישלם!

אלא מה תלמוד לומר: **"אם בעליו עמו"**?

לומר לה: כיון שיצאה מרשות משאיל שעה אחת בבעלים ומתה - פטור".

תויבתא דרב המנונא!

תויבתא.

כ"י

תניא אידך. היא היא אלא מר דריש בהאי משמעותא ומר דריש בהאי משמעותא ולא גבי הדדי תניא:

תויבתא דרב המנונא. בתרוייהו מילתיה במאי דאמר אותה מלאכה בעינן אותביניה מברייתא קמייתא דקתני אע"פ שהבעלים עושין במקום אחר ובמאי דאמר עד שתהא עמו בשעת שבורה. הויא תויבתא מהך ברייתא:

9. צה, ה - צו, א

["איש אשר יקלל את אביו ואת אמו"²⁸² (ויקרא כ, ט) - אין לי אלא אביו ואמו,

אביו בלא אמו,

אמו בלא אביו - מניין?

תלמוד לומר: "אביו ואמו קלל" (ויקרא כ, ט) - אביו קלל, אמו קלל,

דברי רבי יאשיה,

רבי יונתן אומר:

משמע שניהם באחד,

ומשמע אחד בפני עצמו, עד שיפרוט לה הכתוב: "יהודי"²⁸³ (דברים כב, ז).]

אבני סבר לה כרבי יאשיה,

ומתרץ לקראי כרבי יאשיה.

רבא סבר לה כרבי יונתן,

ומתרץ לקראי כרבי יונתן.

"אבני סבר לה כרבי יאשיה ומתרץ לקראי כרבי יאשיה":

"בעליו אין עמו - שלם ושלם"²⁸⁴ (דברים כב, ג),

טעמא דליתיה בתרוייהו,

הא איתיה בחדא וליתיה בחדא - פטור.

והא כתיב: "אם בעליו עמו לא ישלם"²⁸⁵ (דברים כב, יד),

טעמא דאיתיה בתרוייהו,

הא אי איתיה בחדא וליתיה בחדא מחייב!

לומר לה היה עמו בשעת שאילה - אינו צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה,

היה עמו בשעת שבורה ומתה - צריך להיות עמו בשעת שאילה.

רבא סבר לה כרבי יונתן,

ומתרץ לקראי כרבי יונתן.

דתניא:

"אם בעליו עמו לא ישלם" (שמות כב, יד) -

משמע דאיתיה בתרוייהו,

ומשמע נמי דכי איתיה בחדא וליתיה בחדא - פטור.

וכתיב: "בעליו אין עמו שלם ושלם" (שמות כב, ג) -

משמע דליתיה בתרוייהו,

ומשמע נמי דכי איתיה בחדא וליתיה בחדא - חייב!"

לומר לה: היה עמו בשעת שאילה - אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה,

היה עמו בשעת שבורה ומתה - צריך להיות עמו בשעת שאילה.

איפוך אנא!

מסתברא שאילה עדיפא,

משום דקא מיתיה לה לרשותיה.

אדרבה, שבורה ומתה עדיפא, שכן חייב באונסין!

אי לא שאילה,

שבורה ומתה מאי עביד?

ואי לאו שבורה ומתה,

רש"י

אבני סבר לה וכו'. השתא מהדר לפרושי מהיכא ילפי הני תנאי דבשעת שאילה בעינן ובשעת שבורה ומתה לא בעינן:

אבני סבר כר' יאשיה. דאמר בעינן חלוק ואעייג דלא כתיב יחדו כמאן דכתיב דמי ולא משמע ליה לפרושי אחד אחד בפני עצמו בכל מקום שהזכיר שני דברים ופסק עלייהו דין או איסור:

מתרץ לקראי. דלעיל:

כרבי יאשיה. דמפרש דבשעת שאילה בעינן בשעת שבורה ומתה לא בעינן:

ורבא מתרץ להו בטר דעתיה דרבי יונתן. דמשמע נמי אחד אחד לעצמו ומיהו אפילו הכי מצינו למילף שפיר דחדא מינייהו הוא דבעינן דתניא ותניא אידך לא גרסינן דבכל חדא מתניתא דלעיל שייכי תרוייהו קראי בדרשא אלא הכי גרסינן ומתרץ לה לקראי כר' יאשיה בעליו אין עמו טעמא דליתיה בתרוייהו הא איתיה בחדא וליתיה בחדא פטור וכתוב אס בעליו עמו לא ישלם טעמא דאיתיה בתרוייהו וכו' והכי פירושו טעמא דליתיה בתרוייהו שלא היה עמו לא בשעת שאילה ולא בשעת שבורה ומתה דעל כרחך לר' יאשיה אתרוייהו קאי דרישא איירי בשאלה ושבורה ומתה ועלה קאי ובעליו אין עמו ולר' יאשיה הכי קאמר בעליו אין עמו לא בזו ולא בזו כי היכי דמשמע ליה אשר יקלל את אביו ואמו עד שיקלל שניהם הי"נ משמע ליה בעליו אין עמו דהאי אין אתרוייהו קאי אינו בזו ואינו בזו הוא שלם ישלם הא ישנו באחד מהן לא ישלם:

והא כתיב אס בעליו עמו. דמשמע נמי אתרוייהו ישנו בזו וישנו בזו הוא דלא משלם הא איתיה בחדא מינייהו משלם הא כיצד עיי"כ יש בהן אחת שפוטרתו ויש בהן אחת שאינו פוטרתו ומאי היא שאלה פוטרתו שכירות אינה פוטרתו ולקמן פריך איפוך אנא:

רבא סבר לה כרבי יונתן. דאמר אחד אחד משמע ומתרץ דרשא דקראי כרבי יונתן למידרש כי הני מתניתא דלעיל: דתניא ותניא אידך לא גרסינן אלא קראי קא נקיט והא דמפיך בהא דרבא וקא נקיט קראי איפכא לאו דוקא ונראה בעיני שטעו בגירסא להגיה בספרים דסברי דהא מתניי קמייתא כרבי יאשיה וההיא מתרץ אבני ובתרייתא כרבי יונתן וההיא תירץ רבא ולא היא דכל כמה דנקטיה להו לקראי בין כסדר בין הפוך בין לר' יאשיה בין לר' יונתן חדא דרשא היא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ותרוייהו מתניי מתרץ אבני כר' יאשיה ורבא כר' יונתן:

איפוך אנא. לומר שבשעת שבירה פוטרתו ולא בשעת שאילה:

שכן חייב באונסין. על אותה שעה מתחייב הוא:

²⁸² כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו

²⁸³ לא תחרש בשוד ובחמור יהודי

²⁸⁴ וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ושלם

²⁸⁵ אם בעליו עמו לא ישלם אם שמיר הוא בא בשכרו

שאלה מאי עביד?

אפילו הכי שאלה עדיפא,
שכן חייב במזונותיה.

רב אשי אמר:

קרא: "וכי ישאל איש מעם רעהו" (שמות כב יג) - ולא רעהו עמו,
"שלם ישלם" - הא רעהו עמו פטור.

אי הכי, "בעליו אין עמו" (שמות כב יג), ו"אם בעליו עמו" (שמות כב, יד) למה לי?

אי לאו הנה, הנה אמינא: האי אורחיה דקרא הוא.

רש"י

שכן חייב במזונותיה. עיי':
רב אשי אמר. מקרא גופיה
משמע דאשעת שאלה קפיד
דמעם רעהו משמע לא רעהו
עצמו נשאל לו ועלה מסיק קרא
שלם ישלם אלמא אשעת שאלה
קפידא קאי:
אי לאו הנך. דהדור ופריש
מילתא טפי לא הוה מצינו
למילף מעם רעהו ולא רעהו
עצמו דאיכא למימר אורחיה
דקרא למישתעי הכי ולייש
בבעלים ולייש בלא בעלים חייב
והשתא דגלי סיפא דבעלים
פטור ואחד מינייהו קאי פטור
ולא על חברתה ילפינן מיניה
גילוי מילתא דאשעת שאלה
קפיד:

10. צו, א

כ"י

שאלה לרבעה. הוא עצמו :
 מהו. מחייב באונסיה או לא :
ליראות. שיהא נראה עשיר
 חשוב ולא ימשכו בעלי בתים
 ידיהן ממנו להקיפו באמנה
 ובאשראי :
הנאה מיניה. שנהנה בבהמה
 עצמה :
שאל שתי פרות וכו'. את"ל
 פחות מפרוטה לאו כלום הכא
 מאי :

בעי רמי בר חמא:
 שאלה לרבעה - מהו?
 כדשילי אינשי בעינן, ולהכי לא שילי אינשי,
 או דלמא:
 טעמא מאי? משום הנאה, והאי נמי, הא אית ליה הנאה?

שאלה ליראות בה - מהו?
 ממונא בעינן - והאיכא,
 או דלמא:
 ממונא דאית ליה הנאה מיניה בעינן, וליכא?

שאלה לעשות בה פחות מפרוטה - מהו?
 ממונא בעינן, ואיכא,
 או דלמא:
 כל פחות מפרוטה לא כלום הוא?

שאל שתי פרות לעשות בהן פרוטה - מהו?
 מי אמרינן: זיל בתר שואל ומשאל - ואיכא,
 או דלמא:
 זיל בתר פרות, וכל חדא וחדא ליכא ממונא?

11. צו, א

רש"י

מן השותפין. פרה שהיא של שניהן:
שותפין ששאלו. לחרוש בה קרקע של שותפות:
ונשאל. הבעלים:
לאחד מהן. למלאכתו שאינה של שותפות:
כולו שואל בעיניו. שיהא הבעל נשאל לכל שואל פרתו:
שאל מן האשה. פרה של נכסיו מלוג:
ונשאל לו בעלה. למלאכתו:
אשה ששאלה. לחרוש קרקע מלוג ונשאלו הבעלים לבעל למלאכת עצמו:
קנין פירות. שהבעל אוכל פירות מלוג כקנין הגוף דמי והוה ליה בעלים שואל ונשאל כאילו קרקע ופרה שלו:
השאל לי. בשבילי:
המוכר שדהו לפירות. שיאכל לוקח פירותיה ב' ג' שנים ואחר זמן תחזור לבעלים. מביא בכורים וקורא ארמי אובד אבי וכל הפרשה (דברים כו) וקורא אני בו הנה הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי דקנין פירות כקנין הגוף:
לאפוטרופוס. היה הולך למדינת הים ומינה אפוטרופא על נכסיו לזון אשתו ובניו:

שָׁאֵל מְשׁוּתָפִין וְנִשְׁאֵל לוֹ אֶחָד מֵהֶן - מֵהוּ?
 כּוּלוֹ "בְּעֵלָיו" בְּעֵינָיו - וְהָא לִיכָא,
 או דְלָמָא:
 מֵהוּוּא פְלָגָא דִּידֵיהּ מִיָּהּא מִיפְטָר?

שׁוֹתֵפִין שֶׁשָּׂאֵלוּ וְנִשְׁאֵל לְאֶחָד מֵהֶן - מֵהוּ?
 כּוּלוֹ שׁוֹאֵל בְּעֵינָיו, וְלִיכָא,
 או דְלָמָא:
 בְּהָיָא פְלָגָא דְשֵׁי לֵי מִיָּהּת מִיפְטָר?

שָׁאֵל מֵהָאִשָּׁה וְנִשְׁאֵל בְּעֵלָהּ,
 אִשָּׁה שֶׁשָּׂאֵלָה וְנִשְׁאֵל לְבַעַל - מֵהוּ?

קִנְיָן פִּירוֹת כְּקִנְיָן גּוֹף דְּמִי,
 או לא?

אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי:
 הָאוֹמֵר לְשְׁלוּחוֹ צֵא וְהִשְׁאֵל לִי עִם פְּרָתִי - מֵהוּ?
 "בְּעֵלָיו" מִמֶּשׁ בְּעֵינָא - וְלִיכָא,
 או דְלָמָא:
 שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ - וְאִיכָא?

אָמַר לִיה רַב אַחָא פְּרִיָה דְרַב אֱוִיָא לְרַב אִשִּׁי:
 בַּעַל - פְּלוּגְתָא דְרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ.
 שְׁלִיחַ - פְּלוּגְתָא דְרַבִּי יוֹנָתָן וְרַבִּי יֵאֲשִׁיָּה.
 "בַּעַל, פְּלוּגְתָא דְרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ" -

דְּאִיתְמַר:
 הַמוֹכֵר שְׁדֵהוּ לְחִבְרֵי לְפִירוֹת,
 רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר:
 מְבִיא וְקוֹרָא²⁸⁶ (דברים כו, ה-ו).
 רִישׁ לְקִישׁ אוֹמֵר:
 מְבִיא וְאִינוּ קוֹרָא.

"רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: מְבִיא וְקוֹרָא" - כְּקִנְיָן הַגּוֹף דְּמִי.
 "וְרִישׁ לְקִישׁ אוֹמֵר: מְבִיא וְאִינוּ קוֹרָא" - קִנְיָן פִּירוֹת לָאוּ כְּקִנְיָן הַגּוֹף דְּמִי.

"שְׁלִיחַ - פְּלוּגְתָא דְרַבִּי יוֹנָתָן וְרַבִּי יֵאֲשִׁיָּה":
 דְּתַנְיָא:

הָאוֹמֵר לְאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס:
כָּל נְדָרִים שֶׁתְּהָא אֲשֵׁתִי נוֹדֶרֶת מִבְּאֵן עַד שֶׁאֲבָא מִמְּקוֹם פְּלוּנִי - הֲפֹר לָהּ,
וְהַפִּיר לָהּ, יְכוּל יְהוּ מוֹפְרִין?
תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "אִישָׁה יְקִימְנּוּ וְאִישָׁה יִפְרְנּוּ"²⁸⁷ (במדבר ל, יד),
דְּבַרִּי רַבִּי יֵאֲשִׁיָּה.
רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר:
מְצִינוּ בְּכָל מְקוֹם שֶׁשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ."

²⁸⁶ ה' ועניית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אבד אבי ויגד מצרומה ויגד שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב. ו יירעו אתנו המצרים ויענינו ויתנו עלינו עבדה קשה. ו ונצטק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קלנו ויגד את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. ח ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמנדא גדל ובאותות ובמפתים. ט ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש. י ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה' והנחתו לפני ה' אלהיך והשתחוית לפני ה' אלהיך
²⁸⁷ כל נדר וכל שבעת אסר לענת נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו

12. צו, א

רש"י

עבד זלאו בר מצוה לא.
 ושליחות נפקא לך (לעיל דף
 עא:) מאתם גם אתם לרבות
 שלוחכם דבעינן דומיא דמשלח
 שיהיו דיניו נוהגים בו וזה אין
 דין שואל נוהג בו וגם משאיל
 שאין לו כלום בלא רבו:

אמר ליה רב עיליש לרבא:
 האומר לעבדו צא והשאל עם פרתי, מהו?

תיבעי למאן דאמר: "שלוחו של אדם כמותו",
 תיבעי למאן דאמר: "שלוחו של אדם אינו כמותו".

"תיבעי למאן דאמר: שלוחו של אדם כמותו",
 הני מילי שליח דבר מצוה הוא,
 אבל עבד דלאו בר מצוה הוא - לא.
 או דלמא: אפילו למאן דאמר: "אין שלוחו של אדם כמותו",
 הני מילי שליח, אבל עבד, יד עבד כיד רבו דמא?

אמר ליה:
 מסתברא: "יד עבד כיד רבו" דמא.

13. צו, א-ב

רש"י

צו, ב

בְּעֵי רָמִי בַר חַמָּא:
בְּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ
שׂוֹאֵל הוּי?
אוּ שׂוֹכֵר הוּי?

אָמַר רַבָּא:

לְפּוּם חוֹרְפָא שְׁבַשְׁתָּא.

מַה נִּפְשָׁד, אִי שׂוֹאֵל הוּי - שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים הִיא!
אִי שׂוֹכֵר הוּי - שְׂכִירוֹת בְּבַעְלִים הִיא!

אֵלָא, כִּי קָמִיבְעִיא לִיה לְרָמִי בַר חַמָּא:
דְּאָגַר מִינָהּ פְּרָה וְהַדְר נִסְבָּה,
שׂוֹאֵל הוּי, אוּ שׂוֹכֵר הוּי?

שׂוֹאֵל הוּי וְאֵתִיא שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים מִפְּקַעָא שְׂכִירוֹת שְׂלָא בְּבַעְלִים,
אוּ דְלָמָּא:

שׂוֹכֵר הוּי וְשְׂכִירוֹת כְּדַקְיָמָא קָיָמָא?

וּמַאי שְׂנָא, דְּאִי שׂוֹאֵל הוּי, דְּאֵתִי שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים מִפְּקַעָא שְׂכִירוֹת שְׂלָא בְּבַעְלִים,
אִי שׂוֹכֵר נִמְי הוּי תִּיתִי שְׂכִירוֹת בְּבַעְלִים, תִּיפּוּק שְׂכִירוֹת שְׂלָא בְּבַעְלִים!

אֵלָא, כִּי קָא מִיבְעִיא לְרָמִי בַר חַמָּא:
כְּגוֹן דְּאָגַרָא אִיהִי פְּרָה מַעְלָמָא וְהַדְר נִסְבָּה.

וְאֵלִיבָא דְרַבְנָן דְּאָמְרִי: שׂוֹאֵל מְשַׁלֵּם לְשׂוֹכֵר,
לֹא תִיבְעִי לָךְ, דְּוֵדָאִי שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים הִיא.
כִּי תִיבְעִי לָךְ אֵלִיבָא דְרַבִּי יוֹסִי,
דְּאָמַר: תַּחֲזִיר פְּרָה לְבַעְלִים הֶרְאִשׁוּנִים.

מַאי,

שׂוֹאֵל הוּי, אוּ שׂוֹכֵר הוּי?

אָמַר רַבָּא:

בְּעַל: לֹא שׂוֹאֵל הוּי,

וְלֹא שׂוֹכֵר הוּי,

אֵלָא לּוֹקַח הוּי,

מִדְרַבִּי יוֹסִי בְרַבִּי חֲנִינָא.

דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְרַבִּי חֲנִינָא:

בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ:

הָאִשָּׁה שְׂמַכְרָה בְּנִכְסֵי מְלוּג בְּחַיִּי בַעְלָהּ, וְמִתָּה - הַבְּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת.

שואל הוי. קא ס"ד להתחייב באונסי בהמות נכסי מלוג שלה שהוא עושה בהן מלאכתו: **שאלה בבעלים היא.** שהיא עמו תדיר במלאכתו והיא נשאלת לו תחלה משנשאה:

מאי שואל הוי. מנישואין ואילך ומפקעת שכירות וכו' ופטור: **והדר נסבה.** וזכה הוא אף בפרה להשתמש בה כל יומי השכירות:

מאי שואל ממנה הוא. והוה ליה איהו כשוכר פרה מחבירו והשאיילה לאחר ומתה דאיפליגו רבנן ור' יוסי בהמפקיד (לעיל דף לה:) ואמר רבנן נשבע שוכר שמתה כדרכה ופטור ושואל משלם לשוכר ורבי יוסי אומר תחזור פרה לבעלים:

ואליבא דרבנן. דדינא דשואל בהדי דמשאיל הוא ולא אצל בעלים הראשונים לא תיבעי לך דאפילו הוא שואל כיון דלדידה בעי שלומי פטור דשאיילה בבעלים היא כי תיבעי לך לרבי יוסי דאמר תשלומין לבעלים והשתא לא בבעלים היא מאי שואל הוי ממנה ושואל חייב באונסים ומשלם לבעלים או שוכר הוי ופטור מאונסין ומאי שכירותיה שהרי תקנו לה חכמים פרקונה תחת פירות אם נשבית:

אלא לוקח הוי. ופטור: **ומתה.** ובעל יורש אשתו דבר תורה:

הבעל מוציא מיד הלקוחות. אלמא אין לה רשות למכור דהוא הוי לוקח ראשון:

14. צו"ב

רס"י

מי מעל. כגון שנפלו לה נכסים מאביה משנשאת ועמהן מעות של הקדש ואין ידועין שהן של הקדש ואמור רבנן בעל זוכה בהן בכל הנכסים להשתמש ולאכול פירות ובתקנה זו נעשה שליח בנכסי הקדש לקנותם וקא ס"ד שזו היא יציאתם לחולין ואפי' בעודן צרוּרין ומונחין מי מעל בהוצאה זו:

לימעול בעל. דאין היא מוסרתן לו אלא מאיליהם נקנים לו ממיתת אביה: דהיתרא ניחא ליה וכו':

דהיתרא נמי לא ניחא לה דלקני. אלא ע"כ תקנו לו חכמים:

נמעלו ב"ד. של ישראל שבאותו דור שכל תקנות משפט תלויה בהן ועל ידיהן נוהגות חוקות המתוקנים לצבור מאז והוי כמי שתקנו לו הם קנין זה ונמצאו הם המקנין לנכסי הקדש והוציאו לחולין:

ה"ג. כי עבוד תקנתא בהיתרא באיסורא לא עביד תקנתא:

אלא אמר רבא. בעודן צרוּרין ומונחין לא קנאם בעל ולא יצאו לחולין ואין כאן מעילה אלא לכשיוציאם לחולין בעל מעל:

בְּעֵי רְמֵי בַר חַמָּא:
בְּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ - מִי מַעַל?

אָמַר רַבָּא:

מָאן לִימְעוּל?!?

לִימְעוּל בְּעַל: דְּהֵיתְרָא - נִיחָא לִיה דְּלִיקְנִי,

אִיסוּרָא - לָא נִיחָא לִיה דְּלִיקְנִי!

תִּימְעוּל אֵיהִי: דְּהֵיתְרָא נְמִי - לָא נִיחָא לָהּ דְּלִיקְנִי.

נִימְעוּל בֵּית דִּין: כִּי עֲבָדוּ רַבְּנָן תַּקְנֵתָא וְאָמְרוּ: בְּעַל לֹקַח הָוִי - לְהֵיתְרָא,

לְאִיסוּרָא - לָא עָבִיד רַבְּנָן תַּקְנֵתָא!

אָלָא אָמַר רַבָּא:

בְּעַל מַעַל לְכִשְׁיוּצִיא,

מִיַּדִּי דְּהָוָה אֲמוּצִיא מַעוֹת הַקְּדֵשׁ לְחוּלִין.

15. צו, ב

רש"י

בכילתא. בכילה:

איבעיא להו:

כחש בשר מחמת מלאכה - מאי?

אמר ליה ההוא מרבנן, ורב חלקיה בריה דרב אוןא שמייה:

מכלל דכי מתה מחמת מלאכה - מחייב,

נימא: לאו לאוקמא בכילתא שאילתה!

אלא אמר רבא:

לא מיבעיא כחש בשר מחמת מלאכה דפטור,

אלא אפילו מתה מחמת מלאכה - נמי פטור.

דאמר ליה: לאו לאוקמא בכילתא שאילתה.

16. צו, ב - צז, א

רפ"י

ואיתבר. בפשיעה:
דינא הכי. שישלם לו כלי עשוי ומתוקן והתנן (ב"ק ד' י'): גבי נזיקין תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה ששמין לו הנבילה של בהמתו שמתה על ידי זה שהזיקה לו ועליה מוסיף ומשלם דמיהן הי"נ ישומו לו שברי הראשון ועליהן ישלם דמיו וזה ילך ויטרח ויקנה לו כלי אחר:
ואיפטר. דה"ל מתה מחמת מלאכה:

ההוא גברא דשאיל נרגא מחבריה, איתבר,

אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: זיל איתתי סהדי דלאו שנית ביה, ואיפטר.

ואי ליכא סהדי מאי?

תא שמע:

דההוא גברא דשאיל נרגא מחבריה ואיתבר,

אתא לקמיה דרב, אמר ליה: זיל שלים ליה נרגא מעליא.

אמרו ליה רב פהנא ורב אסי לרב:

דינא הכי?!

צזא

ושתיק.

והלכתא פרב פהנא ורב אסי,

דמהדר ליה תבריה וממליא ליה דמי מנא.

ההוא גברא דשאיל דוולא מחבריה, איתבר.

אתא לקמיה דרב פפא.

אמר ליה: איתתי סהדי דלא שנית ביה, ואיפטר.

17. צז"א

רש"י

כי האי גוונא מאי. מי הוי מתה
 מחמת מלאכה או לא:
 דנשי קטלוהו. לא היה לו ליפול
 בידן:
 וחביל. נתחמם:
 דנשי קטלוהו. בעל בעילות
 הרבה ומת:

ההוא גברא דשאיל שונרא מחבריה,
 חבור עליה עכברי וקטלוהו.
 יתיב רב אשי וקמיבעיא ליה: כי האי גוונא מאי?
 כי מתה מחמת מלאכה דמי, או לא?

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי:
 הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא:
 גברא דנשי קטלוהו: לא דינא, ולא דינא.

איכא דאמרי:
 אכיל עכברי טובא וחביל ומית.
 יתיב רב אשי וקא מעיין בה: כהאי גוונא מאי?

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי:
 הכי אמר אבימי מהגרוניא: גברא דנשי קטלוהו - לא דינא, ולא דינא.

18. צ"א

רש"י

שתלא. נוטע כרמים למחצה:

אומנא. מקיז דם:

ספר. המספר את אנשי העיר בתספורת:

כשאלה בבעלים דמי. אם משהיה זה במלאכתו שאל הימנה בהמה באותה שעה ומתה פטור:

רבנן. בני בית מדרשו:

שאל לן מר. רבינו נשאל לנו למלאכתנו ללמוד לנו תורה שיושב ומלמד לנו תורה כל היום ואם נשאל ממנו בהמה ומתה נפטר:

אתון שאילתון לי. למלאכתי שכשאני חפץ להתחיל במסכת אחרת שלא תשכח ממני אין אתם יכולין למחות בידי:

ביומא דכלה. כשדורשין לפני הרגל בהלכות הרגל דלא מצי לאישתמוטי למילתא אחריתי:

אינהו שאילו ליה בשאר יומי. שאילו גרסינן:

אמר רבא:

הא מאן דבעי למישאל מידי מחבריה וליפטור, נימא ליה: אשקין מיא דהוי שאילה בבעלים. ואי פקח הוא, נימא ליה: שאיל ברישא והדר אשקין.

אמר רבא:

מקרי דרדקי,

שתלא,

טבחא,

ואומנא,

ספר מתא,

כולהון בעידן עבידתיהו פשאילה בבעלים דמו.

אמרו ליה רבנן לרבא:

שאיל לן מר.

אקפיד,

אמר להו: לאפקועי ממונאי קא בעיתו!?

אדרבה, אתון שאילתון לי, דאילו אנא מצי אישתמוטי לכו ממוסכתא למוסכתא, אתון לא מציתו לאישתמוטי.

ולא היא,

איהו שאיל להו - ביומא דכלה.

אינהו שאילו ליה - בשאר יומי.

19. צז, א

מרימר בר חנינא אוגר כודנייתא בי חוזאי, נפק לדלוויי טעונה בהדייהו,
פשיעו בה, ומית.
אתו לקמיה דרבא, חייבינהו.

אמרו ליה רבנן לרבא:
פשיעה בבגלים היא!

איכסיף.

לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק.

הניחא למאן דאמר: "פשיעה בבגלים - פטור", משום הכי איכסיף,
אלא למאן דאמר: "... - חייב", אמאי איכסיף?

לא מיפשיע פשיעו בה, אלא איגנובי איגנוב, ומתה קדרפה בי גנב הוי.
ואתו לקמיה דרבא וחייבינהו.

אמרו ליה רבנן לרבא: גניבה בבגלים היא!
איכסיף.

לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק.

כס"י

כודנייתא. פרידה:

בבעלים. שהיה מסייעו בשעת

שאילה:

למיסר. לראות שלא ירבו

במשאה:

ומתה כדרכה בי גנב. ואפי"ה

חייבין דאי נמי שבקה מלאך

המות. בי גנב הוה קיימא

כדאמרינן בפרק המפקיד (לעיל

לו): הלכך משנגנבה חייב

בתשלומין:

גניבה בבעלים. גניבה זו שאתה

מחייבו בבעלים היא שכירותה

בשעת שכירות כשנכנסה

לרשותו ותניא לעיל (ד' צה):

היה עמו בשעת שאילה אין

צריך להיות עמו בשעת שבורה

ומתה:

20. צז, א - צח, ב

רפ"י

משנה

השואל את הפרה,
שאלה חצי יום ושכרה חצי יום,
שאלה היום ושכרה למחר,
שכר אחת ושאל אחת,
ומתה.
המשאיל אומר: שאולה מתה,
ביום שהיתה שאולה מתה,
בשעה שהיתה שאולה מתה,
הלה אומר: איני יודע - חייב.
השוכר אומר: שכורה מתה,
ביום שהיתה שכורה מתה,
בשעה שהיתה שכורה מתה,
הלה, אומר: איני יודע - פטור.
זה אומר: שאולה,
וזה אומר: שכורה,
ישבע השוכר - ששכורה מתה.
זה אומר: איני יודע,
וזה אומר: איני יודע -
יחלוקו.

צז,ב

גמרא

שמעתי מיניה: מנה לי בידך, והלה, אומר: איני יודע - חייב.
לימא תהוי תיובתא דרב נחמן,
דאיתמר:
"מנה לי בידך" והלה, אומר: איני יודע -
רב הונא ורב יהודה אמרי: חייב.
רב נחמן ורבי יוחנן אמרי: פטור!
כדאמר רב נחמן:
כגון שיש עסק שבועה ביניהן.
הכא נמי כגון שיש עסק שבועה ביניהם.

היכי דמי "עסק שבועה"?

כדרכא,

דאמר רבא:

מנה לי בידך,

והלה אומר: אין לך בידי אלא חמשים, והשאר איני יודע.
מתוך שאינו יכול לישבע - ישלם.

משכחת לה רישא בשתים וסיפא בשלש.

רישא בשתים, דאמר ליה: שתי פרות מסרתי לך,
פלגיה דיומא בשאילה,
ופלגיה דיומא בשכירות.

אי נמי,

חד יומא בשאילה,

וחד יומא בשכירות,

ומתו תרווייהו בעידן שאילה. ואמר ליה שואל: חדא אין, בעידן שאילה מתה,
ואידך לא ידענא אי בעידן שאילה מתה ואי בעידן שכירות מתה דמתוך שאינו יכול לישבע משלם.

מתני'

המשאיל אומר שאולה מתה.
אשאל אחת ושכר אחת קאי:
ביום שהיתה שאולה מתה.
קאי אשאלה היום ושכרה
למחר:
בשעה שהיתה שאולה מתה.
קאי אשאלה חצי היום ושכרה
חצי יום:
חייב. לשלם דברי ושמא ברי
עדיף:
ישבע השוכר. ולקמן פריך מה
שטענו לא הודה לו והיכא
כתובה שבועה זו:
יחלוקו. קסבר ממון המוטל
בספק חולקין:

גמ'

רב הונא ורב יהודה אמרי חייב.
ברי ושמא ברי עדיף:
פטור. אוקי ממונא בחזקת
מריה ולא תפקיע מספיקא:
שיש עסק שבועה ביניהן.
שנתחייב לו שבועה בטענתו
והוא אינו יכול לישבע דהא אינו
יודע קאמר:
אלא חמשים. הוה ליה מודה
מקצת ומחוייב שבועה על
השאר ואינו יכול לישבע דאמר
איני יודע:
קא משכחת לה. עסק שבועה
דמתניתין רישא בבי פרות
וסיפא בגי רישא דקאתי לדינא
על היום או על השעה לא
מיתוקמא בפרה אחת מעיקרא
אלא בבי ומתו וזה תובעו על בי
והלה מודה לו באחת שהוא
מחוייב לו דמיה והיא המביאתו
להתחייב שבועה על השניה
שטוען איני יודע אם חייב אם
לאו ומתוך שאינו יכול לישבע
משלם ולהכי נקט ומתו תרווייהו
דאי בדקיימא חדא וקאמר ליה
אחדא שקלה ואחדא איני יודע
אם בשעת שאילה אם בשעת
שכירות הייל ההיא דמודה הילך
ואיכא מייד הילך פטור משבועה
וסיפא דקתני שאל אחת ושכר
אחת ואיני יודע איזה מהן מתה
משכחת לה עסק שבועה כשהיו
מתחילה שלשה ומתו השנים
באחת מודה ששאלה היתה
וחייב בדמיה והיא מחייבתו
שבועה על שניה:

צח,א

ר"י

ולרמי דאמר ד' שומרים כו'.
 בשבועות האמורות בהן כגון
 ש"יח לישבע שנגנבה וש"יש
 לישבע שנאנסה ושואל לישבע
 שמתה ממלאכה צריכין כפירה
 וכי אלמא מדקאמר בעינן
 כפירה ולא אמרינן צריכין
 הודאה במקצת ש"ימ אע"ג
 דשייכא בהו שבועת שומרין
 בלא שום כפירה לא משביעין
 ליה שבועת שומרים עד דכפר
 כפירה אחריתי כגון להדד"מ או
 החזרתי לך ולדידיה לא מיחייב
 שבועה אהודאה בלא כפירה
 ואיני יודע לאו כפירה היא והא
 דרבא לית ליה אי"כ אמר לו
 חמשים יש וני השניים מקצת.
 להד"מ ומקצת איני יודע
 משכחת לעסק שבועה
 דמתניתין רישא בגי פרות וסיפא
 בד' לרמי בר חמא לא משמע
 ליה כי הוא זה בלא כפירה
 כלומר זה אמת וזה להד"מ אבל
 זה אני חייב וזה איני יודע אי
 נגב או שנאבד בש"ח לא משמע
 ליה כי הוא זה:

חדא להד"מ כו'. הרי כפירה
 וחדא אין בעידן דשאלה מתה
 הרי הודאה:

וסיפא בשלש, דאמר ליה: שלש פרות נתתי לך, שתים בשאילה ואחת בשכירות,
 ומתו הני תרתי שאילה,
 ואמר ליה שואל: אין, חדא דשאילה מתה,
 אידך לא ידענא אי דשאילה מתה ודקיימא דשכירות היא,
 אי דשכירות מתה והא דקיימא דשאילה היא,
 ומתוך שאינו יכול לישבע משלם.

ולרמי בר חמא, דאמר: ארבעה שומרים צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת,
 משכחת לה, רישא בשלש, וסיפא בארבע.
 רישא בשלש דאמר ליה: שלש פרות נתתי לך, פלגיה דיומא בשאלה ופלגיה דיומא בשכירות,
 אי נמי: חד יומא בשאלה וחד יומא בשכירות ומתו שלש כולהו בעידן שאילה,
 ואמר ליה שואל: חדא - לא היו דברים מעולם.
 וחדא - אין, בעידן שאילה מתה,
 ואידך לא ידענא אי בעידן שאילה מתה, ואי בעידן שכירות מתה,
 דמתוך שאינו יכול לישבע.

סיפא - בארבע,
 דאמר ליה: ארבע פרות נתתי לך,
 שלש בשאלה, חדא בשכירות,
 ומתו הנה שלש דשאלה.

צח,ב. ואמר ליה שואל: חדא - לא היו דברים מעולם.

וחדא - אין, שאלה מתה.
 ואידך - לא ידענא אי שכירות מתה ודקיימא שאלה,
 או שאלה מתה ודקיימא שכירות,
 דמתוך שאינו יכול לישבע משלם.

21. צח, ב

"זה אומר שאולה, וזה אומר שכורה - ישבע השוכר ששכורה מתה."

ואמאי?

מה שטענו - לא הודה לו,
ומה שהודה לו - לא טענו!

אמר עולא:

על ידי גלגול.

דאמר ליה: אישתבע לי איזו מיהת דכדרקה מתה,
ומיגו דמישתבע דכדרקה מתה, מישתבע נמי דשכורה מתה.

כ"י

ואמאי מה שטענו לא הודה לו.
אע"ג דאוקימנא בכופר ומודה
ה"מ לר"י מיהו מתני לרב הונא
ורב יהודה. כדקתני ואמאי
ישבע הרי אין כאן הודאה
במקצת:

אישתבע לי איזו מיהת. ואפי'
היא שכורה יש לי עליך שבועה
שכן הוא כדבריך דלית לך דרמי
בר חמא דבעי כפירה והודאה
בשומרים דסבירא לך כמ"ד
עירוב פרשיות כתיב כאן וכי
כתיב כי הוא זה אמלוח הוא
דכתיב וגלגול שבועה מן התורה
היא מואמרה האשה אמן אמן
כדרשינן בסוטה (דף יח.):

כ"י

22. צח, ב

"זָה אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ,
זָה אוֹמֵר [אֵינִי יוֹדֵעַ -
יְחַלְקוּ"] .

הָא מַנִּי?
סוּמְכוּס הִיא,
דְּאָמַר: "מָמוֹן הַמוּטָל בְּסַפֵּק - חוֹלְקִין".

23. צח, ב

רפ"י

שאלה בבעלים. וקודם שהחזירה חזר ושכרה מיניה ובשעת שכירתו לא היה עמו במלאכתו ונגנבה או אבדה בימי שכירות מהו מי אמרינן שכירות לחודה קיימא. ומילתא אחריתא היא ואע"ג דכי משך לה מעיקרא בבעלים היא ותו לא הדר משך לה מיחייב ליה דבשעת שכירות ברשותו היתה ולא מיחסרא משיכה וקנין חצירו באמירה ולעולם קנין אחריתי היא ושלא בבעלים היא:

או דלמא שכירות בשאלה מישך שייכא. כל חיובי שוכר דגניבה ואבידה ישנן בשואל ולא הוסיף כלום ומחמת משיכה ראשונה באו לו והיא בבעלים הואי ופטור:

שכרה בבעלים. וקודם שהחזירה חזר ושאלה ממנו שלא בבעלים ומתה כדרכה וחיוב זה לא מחמת משיכה ראשונה בא עליה דהא חיוב שאלה לא שייך בשכירות מהו מי אמרינן שאלה לענין אונסין בשכירות ודאי לא שייכא וחיוב דמחמת קנין שלא בבעלים בא לא או דלמא כיון דשייכא במקצת דחיוב גניבה ואבידה שעליו יש לתלות במשיכה ראשונה כמאן דשייכא בכולה דמי ופטור אף באונסין:

את"ל כיון דשייכא כו'. איני יודע להעמידו ולא גרסינן ליה: אלא ה"ג ואת"ל לא אמרינן כיון דשייכא במקצת כו'.

שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים. הדרא שאלה לדוכתה ואזיל בתר משיכה שאלה קמייתא דהויא בבעלים:

בעי רבי אבא בר ממל:

שאלה בבעלים שכרה שלא בבעלים - מהו?

מי אמרינן שאלה לחודה קיימא ושכירות לחודה קיימא, או דלמא: שכירות בשאלה מישך שייכי דהא מיחייב בגניבה ואבידה

אם תמצא לומר:

שכרה בשאלה מישך שייכי -

שכרה בבעלים שאלה שלא בבעלים, מהו?

שאלה בשכירות ודאי לא שייכא.

או דלמא:

כיון דשייכא במקצת, כמאן דשייכא בכולה דמי?

אם תמצא לומר:

לא אמרינן כיון דשייכא במקצת כמאן דשייכא בכולה דמי,

שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים, וחזר ושאלה - מהו?

הדר אתיא לה שאלה לדוכתה,

או דלמא:

אפסיקא לה שכירות ביני וביני?

שכרה בבעלים, ושאלה, וחזר ושכרה - מהו?

מי אמרינן: אתיא לה שכירות לדוכתה,

או דלמא:

אפסיקא לה שאלה ביני וביני?

תיקו.

24. צח, ב - צט, א

רס"י

משנה

השואל את הפרה ושלקה לו: ביד בנו,
ביד עבדו,
ביד שלוחו,

או: ביד בנו,
ביד עבדו,

ביד שלוחו של שואל, ומתה - פטור.

אמר לו השואל:

שלקה לי: ביד בני,

ביד עבדי,

ביד שלוחי,

או: ביד בנה,

ביד עבדך,

ביד שלוחך,

או שאמר לו המשאיל:

הריני משלקה לך: ביד בני,

ביד עבדי,

ביד שלוחי,

או: ביד בנה,

ביד עבדך,

ביד שלוחך,

ואמר לו השואל: שלח, ושלקה ומתה - חייב.

וכן בשעה שמחזירה.

צט, א גמרא

"ביד עבדו - חייב",

יד עבד פיד רבו!

אמר שמואל:

בעבד עברי, דלא קני ליה גופיה.

רב אמר:

אפילו תימא: בעבד כנעני, נעשה כאומר ליה: הכישה במקל והיא תבא.

מיתבי:

"השואל הפרה ושלקה לו: ביד בנו,

ביד שלוחו - חייב,

ביד עבדו - פטור".

בשלקא שמואל: מתניתין - בעבד עברי,

ברייטא - בעבד כנעני.

אלא לרב קשיא!

אמר לך: לא תימא נעשה כאמר ליה,

אלא תימא: בדאמר ליה: הכישה במקל והיא תבא.

דאיתמר:

השאלני פרתך,

ואמר ליה: ביד מי?

ואמר ליה: הכישה במקל ותבא.

מתני'

ביד בנו. המשאיל שלחה לו לשואל ביד בנו של ... משאיל:

או ביד בנו [ביד עבדו] או ביד

שלוחו של שואל [ומתה] פטור.

אם מתה בדרך פליגי בה רבה

ורב חסדא בהגוזל קמא (ב"ק

דף קד). רב חסדא מתרץ לה

להאי שלוחו דשואל דמתניתין

בשכירו ולקטו שדר בביתו אבל

אין עדים שהוא שלוחו דאי

איכא עדים הוי שליח וחייב

השואל באונסין משמסרו לו

רבה אומר אפילו עשאו שליח

בעדים לאו שליח הוא להתחייב

ע"י באונסין דה"ק ליה איניש

מהימנא הוא אי בעית לשדורי

בידיה שדר:

וכן בשעה שמחזירה. אם שלח

השואל ביד בנו ועבדו או שלוחו

או ביד עבדו ושלוcho של משאיל

לא יצאה מרשותו של שואל עד

שתבא ליד המשאיל ואם מתה

בדרך חייב אמר לו המשאיל

שלחה לי או שאומר לו השואל

הריני משלחה וכו' ואמר ליה

המשאיל שלח ושלחה ומתה

פטור:

גמ'

ביד עבדו חייב. בתמיהה קתני

אייל השואל שלחה לי ביד עבדך

ושלחה לו חייב השואל באונסיה

בדרך והרי לא יצאת מרשות

משאיל דיד עבד כיד רבו דמיא

והרי הוא כאילו הוליכה לו

הוא:

נעשה כאומר הכישה במקל

והיא תבא. אחרי הלכך

משיצאתה מחצרו של בעלים

בין בלא שומר בין ע"י שומר

עמדה ברשות השואל דשעביד

נפשיה משתצא מרשותו והרי

הכישה במקל עד אשר יצאתה

מביתו:

ושלחה לו ביד בנו. של משאיל

שלחה משאיל לשואל חייב

השואל וכגון שאמר ליה שלח לי

ביד בנך:

ביד עבדו פטור. ואפילו אמר

שלחה לי ביד עבדך:

לא תימא. כדתרצה רב נעשה

כאומר לו אלא רב מוקי לה

למתניתין בא"ל הכישה במקל

והיא תבא אחרי דשעביד נפשיה

מכי נפקא מחצרו ומשום דשלח

עבדו עמה לא מיפטור:

כ"י

לפנים מחצרו של משאיל.
 שחצרו של משאיל פתחה
 לרשות הרבים וחצר השואל
 לפנים ממנו ופתוחה לחצרו של
 משאיל שאין נכנסין ויוצאין
 לחצרו של שואל אלא דרך חצרו
 של משאיל דהתם סמכא דעתיה
 דשואל דמשיעמדו הבעלים
 לפניה להטותה לצד חצרו של
 שואל ומחי לה בחוטרא ודאי
 להתם ריהטא וההוא הוא
 דמשעבד שואל נפשיה אבל אם
 היתה צריכה לבא דרך רשות
 הרבים לעולם אימא לך אפילו
 אמר ליה הכי לא סמכא דעתיה
 שיפקירנה המשאיל בלא שומר
 ולא שעבד נפשיה עד שתבא
 לידו:

דאיכא גזייתא. שיש בחצר
 המשאיל זוויות ועוקצין שיכולה
 לסור שם ולהשמט במחבא
 דשטוליט בלע"ז בלשון (תהלים
 צ) כי גז חיש וכמו (במדבר יא)
 ויגז שלום:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה אמר רב:
 כיון שיצאת מרשות משאיל ומתה - חייב.

נימא מסייע ליה:

"השאילני פדתך".

ואמר ליה: ביד מי?

ואמר ליה: הנישה במקל והיא תבא.

כיון שיצאת מרשות משאיל ומתה - חייב".

אמר רב אשי:

הכא במאי עסקינן:

כגון שהיתה חצרו של שואל לפני מחצרו של משאיל,
 דכי משלחה לה ודאי להתם אזלא.

אי הכי,

מאי למימרא!

לא צריכא דאיכא גזייתא.

מהו דתימא: לא סמכא דעתיה דלמא קיימא התם,

ולא אתיא אזלא להדיא,

קא משמע לן: דסמכא דעתיה.

25. צט, א-ב

רש"י

אלא לחזרה. שאם בא המשאיל לחזור ולתובעה ממנו בתוך ימי הזמן שהשאילה לו:
בקע בו קנאו. עד שיכלו ימי שאילתו:
לא בקע בו לא קנאו. דקסבר אין משיכה קונה בשומרים:
מעל. המשאיל לשלם להקדש קרן שנהנה בהשאלתו ומה היא הנאתו לפי טובת הנאה שבו אומדים בו כמה הוא רוצה להיות נחסר משלו להחזיק לו השואל טובת [הנאה] כזו טובת הנאה בונדי"ר בלעז:
וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה. אפילו ידע לאחר שבא לידו שהוא של הקדש שמכיון ששגג בו המשאיל ונתחייב דמי טובת הנאה להקדש יצאת הנייתה לחולין:
ואי לא קנאו. במשיכה אמאי מעל המשאיל עד שיבקע בו השואל ופליגא נמי דרב הונא אדרבי אלעזר:
קרקע נקנית בכסף או בשטר או בחזקה. דנעל ופרץ וגדר כל שהוא ובמסכת קדושין (דף כו.) ילפינן להו:
שכירות. קס"ד שטר בהמה וכלים:
מאי עבדיתה. להקנות עד שימשוך ומאי חזקה בלא משיכה משכחת ליה:
שכירות קרקע. השכיר לו ביתו משנתן לו כסף או שכתבו לו בעלים ביתי מושכן לך ומסר לו השטר או שהחזיק בו השוכר אין אחד מהם יכול לחזור:

אמר רב הונא:
 השואל קרדום מחבירו,
 בקע בו - קנאו,
 לא בקע בו - לא קנאו.

למאי?
 אילימא לאווסין - מאי שנא פרה, דמשעת שאילה!

אלא, לחזרה,
 בקע בו - לא מצי הדר ביה משאיל,
 לא בקע בו - מצי משאיל הדר ביה.

ופליגא דרבי אמי,
דאמר רבי אמי:
 המשאיל קרדום של הקדש - מעל, לפי טובת הנאה שבו.
 וחבירו - מותר לבקע בו לכתחילה.
 ואי לא קנאו - אמאי מעל?!

ואמאי: "חבירו" - מותר לבקע בו לכתחילה?"
 ניהדריה ולא ליקנייה, ולא לימעול!

ופליגא דרבי אלעזר.
דאמר רבי אלעזר:
 כדרך שתקנו משיכה בלקוחות, כך תקנו משיכה בשומרים.

תניא נמי הכי:
"נשם שתקנו משיכה בלקוחות - כך תקנו משיכה בשומרים,
ונשם שתקנו נקנית בכסף ובשטר ובחזקה - כך שכירות נקנה בכסף ובשטר ובחזקה".
 צט, ב

"שכירות" - מאי עבדיתה?

אמר רב חסדא:
 שכירות קרקע.

26. צט, ב

רש"י

חביצא דתמרי. תמרים המדובקים יחד קרי חביצא ואית בהן חמשין תמרי:

אגב הדדי מיזדבנן חמשים נכי חדא. הלוקח יחד אינו נותן בהם אלא מייט פרוטות כדי שיחזור וימכור אחת אחת וישכור פרוטה:

להדיוט. אם משל הדיוט הוא משלם לו כמו שהן נמכרים ביחד ואין מדקדקין להחמיר עליו כדקאמר טעמא לקמן שמין בית סאה וכו':

מה שאין כן במזיק. הקדש אחומשין קאי:

שמין בית סאה באותו שדה תנן. גבי נזיקין דשן בב"ק (דף נה:) כי יבער איש שדה או כרם וגוי תנן כיצד משלמת מה שהזיקה שמין בית סאה באותו שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה ואין מדקדקין להיות שמין האכילה לבדה מה היתה שוה הערוגה זו שנאכלת אלא מה נחסר בית סאה מדמיו אם היה בא למכור הקרקע עם זריעתה מה חסרו דמיו בשביל אכילת ערוגה זו דהיינו קולא גביה דהבא לקנות קרקע לא יניחנו בכך ובדבר מועט יתפשר בפחות דמים ומקרא יליף לה בב"ק (דף נח:):

נטל אבן וכו'. במסכת חגיגה (דף י:) פרכינן מכדי מישקל שקליה מה לי בנאה הוא ומה לי נתנה לחבירו ואוקמינן בגזבר שאבני קודש מסורין לו עסקינן דבלאו הכי נמי ברשותו הוה מנחא הלכך לא מעל בהגהתו:

נתנה לחבירו. הוציאה לחולין שקטאה חבירו במתנתו והוא ישלם להקדש:

בנאה. גזבר לתוך ביתו:

לא מעל. והתם אוקימנא כגון שהניחה ע"פ ארובה דלא שנייה:

ויתבי ר' אבהו. גרסינן:

זאת אומרת. דכי דר תחתיה מעל ואע"ג דלא שנייה הדר בחצר חבירו שלא מדעת בעלים צריך להעלות לו שכר אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר דהא הכא שלא מדעת הקדש דר וקאמר דמשלם מעילה להקדש ומדקאמר זאת אומרת שמע מינה יליף הדיוט מהקדש לדקדק אחריו:

הדר ביה שמואל מההיא. ולא יליף מינייה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו של בעל הבית דהא שמעינן ליה הכא דלא משוי דין הדיוט כהקדש:

כהדיוט מדעת דמי. שהקדש מונח למעול לכל הבא ואין מוחה בידו ורחמנא אמר מאן דמיתנהי למעול ורחמנא ידע:

אמר שמואל:

האי מאן דגזיל חביצא דתמרי מחבירו ואית בה חמשים תמרי, אגב הדדי - מזדבנן בחמשים נכי חדא, חדא חדא - מזדבנן בחמשים, להדיוט - משלם חמשים נכי חדא, להקדש - משלם חמשים וחומשייהו. מה שאין כן במזיק, דלא משלם חומשא.

דאמר מר: **"ואיש מי יאכל קדש"**²⁸⁸ (ויקרא כב, יד) - פּרַט לְמִזִּיק.

מתקיף לה רב ביבי בר אביי:

להדיוט אמאי משלם חמשים נכי חדא? נימא ליה: אָנָּא חֲדָא חֲדָא הוּהּ מְזַבְנִינָא לְהוּ!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

"שמין בית סאה באותה שדה" (בבא קמא נה:) תנן.

למימרא:

דסבר שמואל: דין הדיוט לאו פדין גבוה דמי.

והתנן:

"נטל אבן או קורה מהקדש - לא מעל,

נתנה לחבירו, הוא - מעל,

וחבירו - לא מעל.

בנאה בתוך ביתו - לא מעל,

עד שידור תחתיה בשוה פרוטה" (מעילה יט:).

ויתבי רבי אבהו קמיה דרבי יוחנן, ויתבי וקאמר משמיה דשמואל, זאת אומרת:

הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר!

הדר ביה שמואל מההיא.

וממאי דמההיא הדר ביה?

דלקמא מהא הדר!

לא, מההיא הדר ביה, כדרכא.

דאמר רבא:

הקדש שלא מדעת - כהדיוט מדעת דמי.

27. צט, ב

רש"י

שקולאי. נושאי משאוי:
אהדרו ליה ביומא דשוקא.
 קודם שיגיע יום השוק שיכול
 למוכרה ביום השוק שיגיע
 ראשון:
מהדרו ליה חמשה. דאמר להו
 אי הוה גבאי ביומא דשוקא
 חמשה הוה שוה:
ולא אמרן. דמהדרו ליה חמשה
 אלא דלית לחנוואה חמרא
 לזבונא דהשתא ודאי אי אהדרו
 ניהליה הוי מזבין ליה אבל הוי
 ליה חמרא לזבונא. ולא זבין גלי
 דעתיה דלא הוה מזבין ולא
 משלמי אלא חביתא דחמרא וכי
 מהדרי ליה נמי חמשה מנכי להו
 חנווני מחמשה אגר טרחא
 כפועל בטל כמה הוא רוצה
 לישב ולא למכור יין חבית אחת
 פרוטה פרוטה וישב בטל:
ודמי ברזנייתא. שנותנין למכריז
 בעיר על יין בשווקים וברחובות
 יש בבית פלוני יין למכור:
ברזנייתא. לשון ברזא דיישיי
 בלעז כלומר יציאת היין הנמכר
 בברזא בפרוטות וי"מ שהיו
 צריכין לשכור אומן לנקב נקב
 בחבית מפני שהוא של חרס
 ולתקן ברזא הנך דמי מנכי להו
 שהרי פטרוהו מכל אלה:

אמר רבא:

הני שקולאי דתברו חביתא דחמרא לחנוואה,
 ביומא דשוקא - מיזדבנא בחמש,
 בשאר יומי - מיזדבנא בארבע.

אהדרו ליה ביומא דשוקא - מהדרו ליה חביתא דחמרא,
 בשאר יומי - מהדרו ליה בחמש.

ולא אמרן אלא: דלא הוה ליה חמרא לזבונא,
 אבל הוה ליה חמרא לזבונא - הא איבעי ליה לזבונא.

ומנכי ליה אגר טירחיה,
 ודמי ברזנייתא.

28. ק, א

רש"י

מתני'

המחליף פרה בחמור. להכי נקט המחליף ולא אמר המוכר פרתו וילדה דאילו מוכר במעות לא קני לוקח עד דמשיך וכיון דמשך מידע ידיע אי ילדה כבר אי לא ילדה כבר וליכא לספוקי בעד שלא מכרתי ומשלקחתי אבל מחליף פרה בחמור לא היה צריך למשוך הפרה או החמור דאחד מהן שמשך נקנין חליפין לחבירו במשיכתו של זה בכ"מ שהן כדאמרינן בהזהב (לעיל דף מו.) כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין לפי שכשמשך זה בעל הפרה את החמור נקנית הפרה לבעל החמור ואין ידוע אם ילדה או לא ילדה:

וכן המוכר שפחתו. דקיי"ל עבד כנעני נקנה בכסף וכשנתן מעות ניקנית לו השפחה ואפילו היא בבית בעלים ואין ידוע אם עד שלא ילדה נתן הכסף והעובר שלו או לאחר שילדה והולד של בעלים זה אומר כן וזה אומר כן יחלוקו:

ישבע המוכר. בגמרא פריך עלה:

גמ'

בסימטא. קרן זוית הסמוכה לרחבה מוכרין בה בהמות ועבדים:

אימור דאמר סומכוס שמא ושמא. בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף מו.):

ברי וברי. כגון מתניתין דזה אומר כן הוא וזה אומר כן הוא מי אמר:

קא

משנה

המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו וילדה, זה אומר: עד שלא מכרתי, וזה אומר: משלקחתי - יחלוקו.

היו לו שני עבדים: אחד גדול, ואחד קטן, וכן שתי שדות: אחת גדולה, ואחת קטנה.

הלוקח אומר: גדול לקחתי, והלה אומר: איני יודע - זכה בגדול.

המוכר אומר: קטן מכרתי, והלה אומר: איני יודע - אין לו אלא קטן.

זה אומר: גדול, וזה אומר: קטן - ישבע המוכר שהקטן מכר.

זה אומר: איני יודע, וזה אומר: איני יודע - יחלוקו.

גמרא

אמאי "יחלוקו"?

וליהו ברשות דמאן קיימא, וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה!

אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל: בעומדת באגם.

שפחה נמי דקיימא בסימטא.

ונוקמא אחזקת דמרא קמא, וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה!

הא מני? סומכוס היא,

דאמר: "ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה".

אימור דאמר סומכוס בשמא ושמא, בברי וברי - מי אמר?

אמר רבה בר רב הונא:

אין,

אמר סומכוס: אפילו בברי וברי.

רבא אמר:

לעולם כי אמר סומכוס שמא ושמא, אבל ברי וברי - לא אמר.

ותני: "זה אומר: שמא עד שלא מכרתי, וזה אומר שמא משלקחתי".

תנן:

רפ"י

תנא סיפא. שמא ושמא מכלל דרישא ברי וברי דתרי בשמא ושמא למה לי מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא. דלקמן מוקמינן לה בדקטעה לידה דלאו הילך הוא האי דקא מודי ליה בגויה ואית ליה נשבעין על העבדים ואית ליה טענו בחטים והודה לו בשעורין חייב:

"זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע - יחלוקו".

בשלא לרבא מדסיפא: שְׁמָא וְשְׁמָא, רִישָׁא נְמִי שְׁמָא וְשְׁמָא.
אָלָא לְרֵבָה בַּר רַב הוּנָא, דְּאָמַר: אִין, אָמַר סוּמְכוּס אָפִילוּ בְּרִי וּבְרִי,
הִשְׁתָּא בְּרִי וּבְרִי אָמַר יַחְלוּקוּ, שְׁמָא וְשְׁמָא מִיבְעִיא?!

אִי מְשוּם הָא לָא אִירִיא,
תְּנָא סִיפָא לְגַלּוּי רִישָׁא,
שְׁלָא תְּאָמַר רִישָׁא שְׁמָא וְשְׁמָא, אָבַל בְּרִי וּבְרִי לָא,
תְּנָא סִיפָא שְׁמָא וְשְׁמָא,
מְכַלְל דְּרִישָׁא בְּרִי וּבְרִי, וְאָפִילוּ הִכִּי יַחְלוּקוּ.

תנן:

"זה אומר: גדול,

וזה אומר: קטן,

ישבע המוכר שקטן מוכר".

בשלא לרבא דאמר: כִּי אָמַר סוּמְכוּס: "שְׁמָא וְשְׁמָא" אָמַר,
אָבַל "בְּרִי וּבְרִי" לָא אָמַר - מְשוּם הִכִּי יִשְׁבַּע.
אָלָא לְרֵבָה בַּר רַב הוּנָא דְּאָמַר: אִין, אָמַר סוּמְכוּס אָפִילוּ בְּרִי וּבְרִי,
אִמָּאי יִשְׁבַּע מוֹכֵר? יַחְלוּקוּ מִיבְעִי לִיהּ!

מוֹדָה סוּמְכוּס הִיכָא דְּאִיכָא שְׁבוּעָה דְּאוּרִייתָא,
כְּדַבְעִינוּ לְמִימַר לְקַמּוֹ.

29. ק, א-ב

רש"י

מה שטענו לא הודה לו. דלא דמי לטענו ק' והודה לו נ' דהתם מקצת טענה עצמה הודה לו אבל זה מודה לו בעבד אחר ועי' שטענו אי"ל להדי"מ: ועוד. אפילו אית ליה כמאן דאמר טענו חטים והודה לו בשעורים חייב:

הילך הוא. וזה שמודה עליו מוכן הוא ליטלו ואיכא למי"ד דהילך פטור בפ"ק (דף ד.). דמי עבד גדול. מסרתי לך בידך שתקנה לי ולא קנית ותובעו הדמים:

וזה אומר דמי עבד קטן. יש לך בדי:

עומרי שדה גדולה. מנין עומרים של שדה גדולה וזה אומר מנין עומרים של שדה קטנה מכרתי לך:

כסות מה שטענו לא הודה לו. ועל כסות אחרת הודה לו ואינה מאותה שטענו:

בדיילפי. שבגד שלם היה ועדיין מחובר זה אומר כסות גדולה מכרתי לך וזה אומר כסות קטנה:

עבד גדול בכסותו. וזה מודה לו בעבד קטן וכסותו דמחויב שבועה משום כסות ומישתבע אעבד בגלגול:

זוקקין. שהמטלטלין זוקקין את הקרקע לשבועה:

תנינא. בקדושין (דף כו.). נכסים שאין להם אחריות זוקקין הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן:

ר"מ היא. לקמן בברייתא המחליף פרה בחמור דקאמר ר"מ עבדא כמטלטלי דמי ונשבע עליו ולקמן פריך ליה אשדות דקתני במתניתין נמי נשבעין:

"היו לו שני עבדים אחד גדול ואחד קטן: [וכן שתי שדות: אחת גדולה, ואחת קטנה. ... זה אומר: גדול, וזה אומר: קטן - ישבע המוכר שהקטן מכר".]

אמאי "ישבע"?

מה שטענו לא הודה לו, ומה שהודה לו לא טענו!

ועוד, "הילך" הוא!

ועוד, אין נשבעין על העבדים!

אמר רב:

בטוענו דמי,

דמי עבד גדול,

דמי עבד קטן,

דמי שדה גדולה,

דמי שדה קטנה.

ושמואל אמר:

בטוענו כסות עבד גדול,

כסות עבד קטן,

עומרי שדה גדולה,

עומרי שדה קטנה.

ק, ב - כסות - מה שטענו לא הודה לו, ומה שהודה לו לא טענו!

כדאמר רב פפא:

בדלייפי²⁸⁹,

הכא נמי בדלייפי.

קשיא ליה לרבי הושעיא:

מידי 'כסות' קתני? "עבד" קתני!

אלא אמר רבי הושעיא:

כגון שטענו עבד בכסותו, ושדה בעומריה.

ואפתי כסות - מה שטענו לא הודה לו, ומה שהודה לו לא טענו!

אמר רב פפא:

בדלייפי.

קשיא ליה לרב ששת,

"זוקקין" אתא לאשמועינן?!

תנינא:

"זוקקין הנכסים שאין להן אחריות,

את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן" (קידושין כו.)!

אלא אמר רב ששת:

הא מני? רבי מאיר,

דאמר: עבדא כמטלטלין דמי.

ואכתי: מה שטענו לא הודה לו, ומה שהודה לו לא טענו!

סבר לה כרבן גמליאל.

דתנן:

"טענו חטים והודה שעורים - פטור.
רבן גמליאל מחייב" (שבועות לח:).

אכתי "הילך" הוא!

אמר רבא:

עבדא - דקטע לידיה.

ושדה - שחפר בה בורות, שיחין ומערות.

והא רבי מאיר איפכא שמעינן ליה,

דתנן:

"גזל בהמה והזקיקה,
עבדים והזקינו - משלם בשעת הגזילה,
רבי מאיר אומר:

בעבדים אומר לו: "הרי שלך לפניך" (בבא קמא צו:)

הא לא קשיא:

כדמחליף רבה פר אבוה ותני:

"רבי מאיר אומר:

משלם בשעת הגזילה,

וחכמים אומרים:

אומר לו בעבדים: "הרי שלך לפניך".

אלא ממאי דסבר רבי מאיר מקשינו קרקע לעבד;

מה עבד נשבעין אף קרקע נשבעין?

דלמא אעבד הוא דנשבעין, אבל קרקע לא!

לא סלקא דעתך,

דתניא:

"המחליף פרה בחמור וילדה,

וכו המוכר שפחתו וילדה:

זה אומר: ברשותי,

וזה: שותק,

זכה.

זה אומר: איני יודע,

וזה אומר: איני יודע,

יחלוקו.

זה אומר: ברשותי,

וזה אומר: ברשותי,

ישבע המוכר שברשותו ילדה,

לפי שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין.

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות".

לאו מפלל דרבי מאיר סבר נשבעין.

ממאי?

דלמא 'בשם' קאמרו ליה,

כי היכי דאודית לן בקרקעות, אודי לן נמי בעבדים.

רש"י

פטור. דבעינן הודאה ממין
הטענה עצמה:

דקטע לידיה. להווא עבד קטן
דמודה ליה בגויה:

והא איפכא שמעינן ליה. לר"מ
דאמר עבדא כמקרקעי דמי:

הרי שלך לפניך. דקיימא לן
ביק (דף צה:): קרקע אינה

נגזלת וכל מקום שהיא ברשות
בעליה עומדת ועבד כמקרקעי

דמי ואינו נגזל להיות נקנה
לגזלן לשלם דמים הילכך כי

אזקין ברשותיה דמריה אזקין:
הא לא קשיא. דאיכא לשנויי

כדמחליף רבי אבא בר אבוה
אלא הא קשיא ממאי דקסבר

רבי מאיר וכו' כדקתני במתני'
וכן שתי שדות וקאמר ישבע:

דלמא עבדא הוא כמטלטלי
דמי. ונשבעין עליו אבל אקרקע

אין נשבעין:
לפי שכל הנשבעין שבתורה

נשבעין ולא משלמין. מי
שתובעין אותו הוא נשבע

להפטר מלשלם ולא התובע
נשבע ליטול דכתיב ולקח בעליו

ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא
נשבע (שבועות דף מה:).

לאו מכלל כו'. מדקאמרי ליה
ולא על הקרקעות מכלל

דשמעינן דאמר דאקרקעות נמי
נשבעין:

רס"י

שהן כקרקע. מחוברים :
 מחייב. שבועה :
 הרי הן כקרקע. ואין נשבעין
 עליהן :
 כבצורות דמיין. אבל בקרקעות
 ובצריך לקרקע מודה :
 כעבד דמיא. וחדא מילתא היא
 ולא תחייביה שבועה :

תדע,

דיתנן:

"דבי מאיר אומר: יש דברים שהן כקרקע ואין כקרקע.
 ואין חכמים מודים לו.
 כיצד?"

עשר גפנים טעונות מסרתי לה,

והלה אומר: אין אלא חמש,

דבי מאיר מחייב.

וחכמים אומרים:

כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע (שבועות מב:).

ואמר רבי יוסי בר חנינא:

ענבים העומדות ליבצר.

איכא ביניהו:

דמר סבר: כבצורות דמיין,

ומר סבר: לאו כבצורות דמיין.

אלא, לעולם כדרבי הושעיא,

ודקשיא לך זוקקין - איצטריה,

סלקא דעתך אמינא: כסות עבד - כעבד דמי,

עומרי שדה - כשדה דמי,

קא משמע לן.

30. ק, ב

רש"י

זה אומר איני יודע. אברייתא קא מהדר דהמחליף פרה בחמור:
דקטעה לידה. דשפחה דלאו הילך הוא וממין הטענה הוא דשפחה וולדה חד גופא הוא טעין ליה וזה הודה במקצת ור"מ אית ליה נשבעין על העבדים:

"זה אומר: 'איני יודע', וזה אומר: 'איני יודע' - יחלוקו".

הא מניי? סומכוס היא.

דאמר: "ממון המוטל בטפסה חולקין" (בבא קמא מו.).

אימא סיפא: "זה אומר: 'ברשותי' וזה אומר 'ברשותי' - ישבע המוכר שברשותו ילדה", ולרבה בר רב הונא דאמר: אין, אמר סומכוס אפילו ברי וברי - אמאי 'ישבע מוכר'? 'יחלוקו' מיבעיא!

מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא, ודקטעה לידה, כדרכא.

31. ק, ב - קא, א

רש"י

מתני'

המוכר זיתיו לעצים. שיקוץ
אותו לשריפה ושהה אותו
בקרקע:
ועשו. זיתים רעים שאין בסאה
שבהן רביעית שמן:
הרי אלו וכו'. טעמא מפרש
בגמ':

גמ'

חוץ מן ההוצאה. שהוא מוציא
במסיקתן ובעצירתן:

משנה

המוכר זיתיו לעצים, ועשו פחות מרביעית לסאה - הרי אלו של בעל הזיתים,
עשו רביעית לסאה - זה אומר: זיתי גדלו,
זה אומר: ארצי גדלה - יחלוקו.

שטף נהר זיתיו ונתנם לתוך שדה חבירו,
זה אומר: זיתי גדלו,
זה אומר: ארצי גדלה - יחלוקו.

גמרא

היכי דמי?

אי דאמר ליה: קוזן לאלתר - אפילו פחות מרביעית נמי לבצל הקרקע!
אי דאמר ליה: כל אימת דבעית קוזן - אפילו רביעית נמי לבצל זיתים!

לא צריכא דאמר ליה סתמא.

פחות מרביעית - לא קפדי אינשי,
רביעית - קפדי אינשי.

אמר רבי שמעון בן פזי:

קא, א ורביעית שאמרו ^חוץ מן ההוצאה.

32. קא, א

רש"י

שנעקרו בגושיהן. עם הקרקע שסביבותיהן שיכולין לחיות על ידו פטורין מן הערלה כדתנן (ערלה פ"א מ"ג) אילן שנעקר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב:

ולאחר שלש. כלומר אפילו נעקרו בגושיהן לא שנו דיחלוקו אלא לאחר שלש שנים ששטפן הנהר שאילו נטען מתחלה בעל הקרקע בלא גושיהן כבר יצאו עכשיו מכלל הערלה דהשתא לא מהני ליה גושין דבעל הזיתים מידי לאחר שלש:

אבל בתוך שלש. גושין דבעל הזיתים הוא דקשרי להו והכל שלו:

הוה קטיני. הוו זיתים דקין ולא היה להן צל וזרענא תותייהו סילקא וירקא:

"שטף נהר זיתיו ונתנם לתוך שדה חבירו,
זה אומר: זיתי גדלו,
וזה אומר: ארצי גדלה - יחלוקו".

אמר עולא אמר ריש לקיש:

לא שנו אלא: שנעקרו בגושיהן, ולאחר שלש,
אבל בתוך שלש - הכל של בעל הזיתים.

דאמר ליה: אי את נטעת בתוך שלש מי הוה אכלת?!

ולימא ליה: אי אנא נטעי, לאחר שלש הוה אכילנא ליה כוליה.

השתא קאכלת פלגא בהדאי!

אלא, כי אתא רבין אמר ריש לקיש:

לא שנו אלא: שנעקרו בגושיהן ובתוך שלש,

אבל לאחר שלש - הכל לבעל הקרקע.

דאמר ליה: אי אנא נטעי לאחר שלש מי לא הוה אכילנא ליה כוליה?!

ולימא ליה: אי את נטעת בתוך שלש לא הוה אכלת, השתא קא אכלת פלגא בהדאי?!

משום דאמר ליה: אי אנא נטעי הוה קטיני וזרענא תחותיהו סילקא וירקא.

רש"י

צריכא רבה. שאם לא פרשה רבי
יוחנן לא היינו אומרים אותה
מסברא:

.33 קא, א

תנא:

"אמר הלה: 'זיתי אני נוטל' - אין שומעין לו."

מאי טעמא?

אמר רבי יוחנן:

משום ישוב ארץ ישראל.

אמר רבי ירמיה:

כגון דא צריכא רבה.

34. קא, א

רש"י

המקבל. למחצה :
מעשר. תחלה כל התבואה ואח"כ נותן לו לנכרי חלקו ונמצא מעשר משלו על של נכרי ומפסיד :
מקבל. למחצה :
כחוכר דמי. כאילו מקבלה בכך וכך כורין לשנה בין עושה ובין אינה עושה :
מציק. אנס :
יש קנין. ואי נמי אין קנין מקבל לאו כחוכר דמי ואין מוטל עליו לפטור חלקו של נכרי דלא פורע חובתו הוא שברשות הנכרי גדל :
שדה אבותיו ממש. והנכרי גזלה מהם לדידיה הוא דקנסוהו רבנן דקים לן בגויה דאידי דחביבא ליה לא מימנע בהכי מלקבלה למחצה וטפי על שאר אריסין את המעשר הזה ומקבל ליה :
אבל איניש דעלמא. אי רמית עליה לעשורי לא מקבל לה לא קנסוהו רבנן :
ולדידיה מאי טעמא קנסוהו. מה חטא שקנסוהו :
כדי שתהא ברה בידו. שיחזור ויקננה מתוך שיקשה עליו המעשר יטרח ויוסיף הדמים ויסלק הנכרי ממנה. ברה ברורה ומוחזקת :
אמר רבי ירמיה וכו'. ומשום הכי נקט ליה הכא דדמיא להך דלעיל :

תנן התם :

"רבי יהודה אומר :

המקבל שדה אבותיו מן הגוי מעשר ונותן לו" (דמאי ו, ב).

סבריה מאי **"שדה אבותיו"?**
 ארץ ישראל.

ואמאי קרו **"שדה אבותיו"?**
 שדה אברהם יצחק ויעקב.

וקסבר : אין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר. ומקבל כחוכר דמי.

מה חוכר - בין עבד, ובין לא עבד, בעי עשורי ומיתן ליה, דכי פורע חובתו דמי. אף מקבל נמי - כי פורע חובתו דמי, מעשר ונותן לו.

אמר ליה רב כהנא לרב פפי, ואמרי לה לרב זביד :
 אלא הא דתניא :

"רבי יהודה אומר :

המקבל שדה אבותיו ממציק גוי מעשר ונותן לו".

מאי איריא **"מציק"?** אפילו אין מציק נמי!

אלא, לעולם יש קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, ומקבל לאו כחוכר דמי,

ומאי **"שדה אבותיו"?**

שדה אבותיו ממש.

ולדידיה הוא דקנסוהו רבנן,

דאידי דחביבא עליה טפי ואזיל מקבל לה.

אבל איניש דעלמא - לא.

ולדידיה, מאי טעמא קנסוהו רבנן?

אמר רבי יוחנן :

כדי שתהא ברה בידו.

אמר רבי ירמיה :

כגון דא צריכא רבה.

35. קא, א

רש"י

ונטעה. אילנות:

ידו על התחתונה. אם השבח יתר על הוצאה יש לו הוצאה ואם הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא שבח:

בשדה העשויה לנטעה. אילנות שיפה לאילן יותר מזרעים איתא דשמואל:

לא בעינא. איני חפץ בנטיעתה שדה לבן היתה לי:

גלית אדעתך דניחא לך. ועשיתה שדה העשויה ליטע וידו על העליונה הוא כשאר שתלי העיר כמנהג המדינה:

איתמר:

היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות,

אמר רב:

שמין לו, וידו על התחתונה.

ושמואל אמר:

אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה.

אמר רב פפא:

ולא פליגי.

כאן - בשדה העשויה ליטע,

כאן - בשדה שאינה עשויה ליטע.

והא רב לאו בפירוש איתמר, אלא מכללא איתמר.

דההוא דאתא לקמיה דרב,

אמר: זיל שום ליה.

אמר ליה: לא בעינא.

אמר ליה: זיל שום ליה וידו על התחתונה.

אמר ליה: לא בעינא.

לסוף חזייה דגדרה, וקא מנטר לה.

אמר ליה רב:

גלית אדעתך דניחא לך - זיל שום ליה, וידו על העליונה.

36. קא, א-ב

רס"י

הוא דאמר. רב נחמן: **כי האי תנא**. דאמר לא נחלקו בית הלל בדבר כר"ש בן אלעזר: **בבית**. היורד לתוך חורבה ובנאה שלא ברשות: **בשדה**. היורד לתוך שדה ונטעה שלא ברשות ואמר נטיעותי אני נוטל: **משום כחשא דארעא**. שכבר הכחישו הנטיעות את השדה שינקו ממנה: **איכא בינייהו חוצה לארץ**. למי"ד משום כחשא דארעא. ממונא אפסדיה ואפילו בחוצה לארץ נמי אין שומעין לו:

איתמר:

היורד לתוך חורבתו של חברו ובנאה שלא ברשותו. ואמר לו: עזי ואבניי אני נוטל.

רב נחמן אומר:

שומעין לו.

רב ששת אומר:

אין שומעין לו.

מיתבי:

"דבן שמעון בן גמליאל אומר:**בית שמאי אומרים: שומעין לו,****ובית הלל אומרים: אין שומעין לו,"**

לימא רב נחמן דאמר כבית שמאי!

הוא דאמר, כי האי תנא,

דתנא:

"שומעין לו,**דברי רבי שמעון בן אלעזר.****רבי שמעון בן גמליאל אומר:****בית שמאי אומרים: שומעין לו,****ובית הלל אומרים: אין שומעין לו."**

מאי הוי עלה?

אמר רבי יעקב אומר רבי יוחנן:

קא,ב בבית - שומעין לו.

בשדה - אין שומעין לו.

"בשדה" - מאי טעמא? משום ישוב ארץ ישראל.

איכא דאמרי: משום כחשא דארעא.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו: חוצה לארץ.

37. קא, ב

רס"י

משנה

המשפיר בית לחבירו:

בימות הגשמים - אינו יכול להוציא מן החג ועד הפסח.
בימות החמה שלשים יום.

ובבבבבבבב:

אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים - שנים עשר חדש.

חניות:

אחד בעירות ואחד פרטים - שנים עשר חדש.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

חנות של נחתומים ושל צבעים - שלש שנים.

גמרא

מאי שנא "ימות הגשמים"? דכי אגר איניש ביתא בימות הגשמים אגר לכולהו ימות הגשמים, "ימות החמה" נמי, דכי אגר איניש ביתא לכולהו ימות החמה אגר!

אלא: "בימות הגשמים" היינו טעמא: דלא שכיח ביתא למיגר.

אימא סיפא: "בבבבבבבב, אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים - שנים עשר חדש", אילו מלו ליה יומי שכירות בימות הגשמים, מפיק ליה, ואמאי? הא לא שכיח ביתא למיגר!

אמר רב יהודה:

להודיע קתני.

והכי קאמר: המשפיר בית לחבירו סתם - אין יכול להוציא בימות הגשמים מחג ועד הפסח, אלא אם כן הודיעו שלשים יום מעיקרא.

תניא נמי הכי:

"בבבבבבבב, שלשים, ובבבבבבבב: שנים עשר חדש" לא אמרו אלא להודיעו.

כשם שמשפיר צריך להודיע,

כך שוכר צריך להודיע,

דאמר ליה: אי אודעתן, הוה טרחנא ומותיבנא ביה איניש מעליא.

אמר רב אסי:

נכנס יום אחד בימות הגשמים אינו יכול להוציא מן החג עד הפסח.

והא אנו "שלשים יום" קאמר!

הכי קאמר:

אם נכנס יום אחד בימות הגשמים מהני שלשים יום - אינו יכול להוציא מן החג ועד הפסח.

אמר רב הונא:

ואם בא לרבות בדמיה, מרבה.

אמר ליה רב נחמן:

האי לנקטיה בכובסיה דלשבקיה לגלימא!

לא צריכא דאייקור בתי.

מתני'

אינו יכול להוציא וכו'. בגמרא מפרש לה לכולהו:

ובבבבבב. שהן מקום השוקים שהכל נמשכים שם לגור שם והבתים אין מצויין לשכור:

ובחניות. שחנווני מקיף הקפות למכירין ושוהין מלשלם לו ימים רבים וכשמביאין לו מעותיו באין ע"י פתח החנות שהקיפו שם ואם הלך למקום אחר אינן יודעין אנה ימצאוהו אין יכול להוציא כל י"ב חדש:

חנות של נחתומין. מוכרי ככרות:

ושל צבעים שלש שנים. ובגמרא מפרש מפני שהקיפו מרובה לזמן ארוך:

גמ'

מאי שנא ימות הגשמים וכו'. קס"ד האי בימות הגשמים לימי הגשמים קאמר שפירש לו השכר לי ביתך לימות הגשמים:

בימות החמה נמי לכולהו ימות החמה אגר. דהא לימות החמה קאמר ליה:

אלא בימות הגשמים היינו טעמא משום דלא שכיח ביתא. ובשוכר סתם קאמר ואשמועינן דהשוכר סתם שלא פירש זמן הוי שכירות שלשים יום הלכך בימות החמה דשכיח ביתא אם בא להוציא לסוף שלשים מוציא ובימות הגשמים דלא שכיח ביתא אע"ג דלא אגרי אלא ל' יום אינו יכול להוציא מן החג ועד הפסח וחייב ליתן לו בכל חדש כשכר חדש הראשון:

אימא סיפא ובבבבבבבב הוי סתם שכירות י"ב חדש. ואי מלו ליה הנך י"ב חדש בימות הגשמים וכו':

להודיע קתני. הנך שלשים ושנים עשר חדש דקתני במתניתין להודיע קאמר המשפיר בית לחבירו כלו ימי השכירות בימות הגשמים אינו יכול להוציא משום דלא שכיח בתי א"כ הודיעו בימות החמה שלשים יום שלא ירחיב לו הזמן משיכלה זמנו והיינו מט"ו באלול צריך להודיעו שלשים יום קודם החג וממילא שמעינן אם כלו לו ימי שכירותו בימות החמה אינו יכול להוציא עד שלשים יום משהודיעו ואם בא להוציא בזמנו צריך להודיעו שלשים יום קודם הזמן ובבבבבבבב צריך להודיעו שנים עשר חדש קודם יציאתו ואם לא הודיעו לא יצא אלא נותן לו כמשפט הראשון:

אם בא. בעל הבית להרבות לו בדמי השכר מרבה משיגיע זמנו אפילו לא הודיעו:

האי נקטיה בכובסיה דלשבקיה לגלימיה הוא. הרי הוא כאוחזו בבצים שלו עד שמניח לו טליתו כלומר כיון שמעלה על דמיו אין לך מוציא גדול מזה כובסיה על שם שתלויים כדאמרינן (שבת דף סז.) כמאן תלינן כובסי בדקלא תלאי של תמרים:

דאייקור בתי. שהפסדו ניכר:

38. קא, ב

רפ"י

פשיטא:

נפל ליה ביתא אמר ליה: לא עדיפת מינאי.

זבניה, או אורתיה, או יהביה במתנה, אמר ליה: לא עדיפת מגברא דאתית מיניה.

כלליה לבריה,

חזינן: אי הוה אפשר לאודועיה - איבעי ליה לאודועיה,

ואי לא - אמר ליה: לא עדיפת מינאי.

ההוא גברא דזבן ארבא דחמרא.

לא אשכח דוכתא לאותוביה.

אמר ליה לההיא איתתא: אית לך דוכתא לאוגרי?

אמרה ליה: לא.

אזל קדישה, יהבה ליה דוכתא לעייליה.

אזל לביתיה, כתב לה גיטא, שדר לה.

אזלא איהי, אגרא שקולאי מיניה וביה, אפיקתיה ואותביה בשבילא.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

"כאשר עשה כן יעשה לו, גמולו ישוב בראשו"²⁹⁰ (ע"פ עובדיה א, טו),

לא מיבעיא חצר דלא קיימא לאגרא,

אלא אפילו חצר דקיימא לאגרא,

אמרה ליה: לכולי עלמא ניחא לי לאוגרי ולך לא ניחא לי,

דדמית עלי כי אריא ארבא.

נפל ליה ביתיה. למשכיר:

אמר ליה. לשוכר:

לא עדיפת מינאי. הואיל והגיע

זמנו מוציאו ואייל הלא אינך בא

עלי אלא מחמת שלא הודעתך

ואתה אינך מוצא בית לשכור

אף אני לא היה לי להודיעך

שלא ידעתי שיפול ביתי ואני

איני מוצא בית לשכור ולא טוב

שתדור אתה בפנים ואני בחוץ:

זבניה. לאחר האי משכיר או

אורתיה או יהביה במתנה:

אמר לו. שוכר לזה שקנאה:

לא עדיפת מגברא דאתית

מיניה. מי שמכרה לך כשם

שהוא לא היה יכול להוציאני

אף אתה אין כחך יותר ממנו:

כלליה לבריה. השיא את בנו

וצריך לו לבית חתנות:

מיניה וביה. מן היין עצמו:

כי אריא ארבא. כאריה אורב:

²⁹⁰ מי קרוב יום ה' על כל הגוים כאשר עשית יעשה לך גמולך ישוב בראשך

רס"י

39. קא, ב

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:
של נחתומים ושל צבעין - שלש שנים".

תנא:

"מפני שהקיפו מרובה".

40. קא, ב - קב, א

רפ"י

מתני'
ובנגר. שנועלין בו את הדלת ותוחבין אותו בקורת האיסקופה:
הזבל של בעל הבית. משכיר ובגמרא מפרש לה:
היוצא מן התנור. אפר הוא נעשה זבל:

גמ'
לחזק לו תקרה. אם התלעו הנסרין:
לסמוך לו קורה. אם נשברה אחת מהן:
מרזב. כל גגותיהן טחין בטיט ומשופעין מן ארבע צדיהן וסומכין נסרים לכותל אצל הגג להרחיק המים מן הכותל וכשנפלה אחת מהן הדיוט מחזירה:
חובת הדר היא. דדרשינן מנחות (דף לד.) ביתך דרך ביאתך למי שנכנס ויוצא לה זה הדר בה:
מקום מזוזה. העץ שהדלת שוקף עליו ואף הוא קרוי מזוזה ואם אבן הוא צריך לנקוב בו סדק להניחה בתוכה:
גובבתא דקניא. ותולה אותה:
ארישא. שוכר מישראל הוה דתניא רישא לא יטלנה בידו ויצא:

משנה

המשכיר בית לחבירו,
המשכיר חייב בדלת, בנגר, ובמנעול, ובכל דבר שמעשה אומן.
אבל דבר שאינו מעשה אומן - השוכר עושהו.

הזבל של בעל הבית,
ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור.

גמרא

תנו רבנן:
"המשכיר בית לחבירו,
משכיר חייב להעמיד לו: דלתות,
לפתוח לו חלונות,
לחזק לו תקרה,
לסמוך לו קורה.
ושוכר חייב לעשות: סולם,
לעשות לו מעקה,
לעשות לו מרזב,
ולהשיח את אגו.

בעו מיניה מרב ששת:
 מזוזה על מי?

מזוזה!?

האמר רב משרשיא:
 מזוזה חובת הדר היא?

אלא מקום מזוזה על מי?

אמר להו רב ששת:

תניתיה:

"דבר שאין מעשה אומן - השוכר עושהו,"
 קב, א, והאי נמי לאו מעשה אומן הוא ^בגובבתא דקניא.

תנו רבנן:

"המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מזוזה,
וכשהוא יוצא - לא יטלנה בידו ויוצא.
ומגוי נוטלה בידו ויוצא.
ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו."

מעשה לסתור!?

אמר רב ששת:

ארישא.

41. קב, א

כ"ז

דאתו מעלמא. וסתם גללים
אפקורי מפקרינהו בעלים וקניא
ליה חצרו ואפילו קדם השוכר
והגביהן לא זכה בהן:
יצא לו שם מציאה בעיר. שיצא
קול בעיר שבא צבי שבור בתוך
שדהו או מן הנהר הציף לתוכה
דגים:
והקולט מן האויר. שקיבל
גללים לתוך כלי שנתן כלי
באויר וקיבל גללים בתוכו:
שלו. של השוכר:
ושברפת ושבחצור. קס"ד בחצר
שלא השכירה לו המשכיר:
בשולי פרה. סמוך לנקביה
דליכא אויר:
זרק ארנקי. והפקירה לכל
הקודם:

"הזבל - של בעל הבית,

ואין לשוכר - אלא היוצא מן התנור ומן הפירים בלבד."

במאי עסקינן?

אילימא בחצר דאגיר ליה לשוכר ותורי דשוכר - אמאי של בעל הבית?!
אלא, בחצר דלא אגירא לשוכר ותורי דמשכיר - פשיטא!

לא צריכא בחצר דמשכיר, ותורי דאתו מעלמא קמו בה.

מסייע ליה לרבי יוסי ברבי חנינא.

דאמר רבי יוסי ברבי חנינא:

חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו.

מיתיבי:

"אם אמר: "כל מציאות שביאו לתוכו היום תקנה לי חצרי" - לא אמר כלום."

ואם איתא להא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו -
אמאי לא אמר כלום?

הכא במאי עסקינן:

בחצר שאינה משתמרת.

אי הכי, אימא סיפא: **"יצא לו שם מציאה בעיר- דבריו קיימים!"**

ואי בחצר שאינה משתמרת, כי **"יצא לו שם מציאה בעיר"** - מאי הוי?

כיון דיצא לו שם מציאה בעיר מיבדל בדילי אינשי מינה, והויא לה כחצר המשתמרת.

מיתיבי:

"זבל היוצא מן התנור ומן הפירים והקולט מן האויר - הרי הוא שלו.

ושברפת ושבחצר - של בעל הבית."

ואם איתא להא דרבי יוסי ברבי חנינא, דאמר: חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו -

"קולט מאויר" אמאי "הרי הוא שלו"? אויר חצרו הוא!

אמר אבוי:

במדביק כלי בשולי פרה.

רבא אמר:

אויר שאין סופו לנזח לאו כמונח דמי.

ומי פשיטא ליה לרבא!?

והא מיבעי בעי לה,

דבעי רבא:

זרק ארנקי בפתח זה ויצאתה בפתח זה - מהו?

אויר שאין סופו לנזח כמונח דמי, או לאו כמונח דמי?

התם - לא מיפסק ולא מידי,

הכא - מיפסק כלי.

42. קב, א

רס"י

"שְׁבַרְפַּת וְשַׁחְצַר - הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת".

תְּרַתִּי?!

אָמַר אַבְי:

הֲכִי קָאָמַר: וְשַׁבְרַפַּת שְׁבַחְצַר - הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

אָמַר רַב אִשִּׁי:

זֹאת אוֹמְרָת: הַמְשַׁכֵּיר חֲצִירוֹ סֵתָם - לֹא הִשְׁכִּיר רֶפֶת שְׁבָה.

מִיתִיבִי:

"יוֹנֵי שׁוֹבְךָ יוֹנֵי עֲלִיָּה - חֲיִיבוֹת בְּשִׁילוּחַ" ²⁹¹ (דברים כב, ו-ז),

וְאִסּוּרוֹת בְּגִזְלֵךְ מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם."

וְאִם אֵיתָא לְהָא דְאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא: חֲצִירוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ.

קָרִי פָּאן: "כִּי יִקְרָא" (דברים כב, ו) - פָּרֵט לְמִזְמוֹן!

אָמַר רַבָּא:

בִּיעֵצָה בִּיעֵצִיאת רֹבְבָה הוּא דְאִיחִיבָה לָהּ בְּשִׁילוּחַ,

וּמִיָּקְנָא לֹא קִנְיָא עַד דְּנִפְלָה לְחֲצִירוֹ,

וְכִי קִתְּנִי: "חֲיִיבוֹת בְּשִׁילוּחַ" מִקְמֵי דְתִיפּוֹל לְחֲצִירוֹ.

אִי הֲכִי, אַמְאִי "אִסּוּרוֹת מְשוּם גִּזְלִי"!

אַאָמֶן.

וְאִיבְעִית אִימָא:

לְעוֹלָם אַבְיָצִים, וּמִדְּנַפִּיק רֹבְבָה, דְּעֵתִיהָ עֵילוּהָ.

וְהִשְׁתָּא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:

אִסּוּר לְזוֹכוֹת בְּבִיצִים כֹּל זְמַן שֶׁהָאִם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם,

שְׁנַאָמַר: "שִׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאִם" וְהָדָר "אֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ" (דברים כב, ז),

אִפִּילוּ תִימָא: דְּנִפְלָה לָהּ לְחֲצִירוֹ,

כֹּל הֵיכָא דְאִיהוּ מְצִי - זְכִי לִיָּה, חֲצִירוֹ זְכִיָּא לִיָּה,

וְכֹל הֵיכָא דְאִיהוּ לֹא מְצִי זְכִי לִיָּה - חֲצִירוֹ נִמְי לֹא זְכִיָּא לִיָּה.

אִי הֲכִי, "אִסּוּרוֹת בְּגִזְלֵךְ מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם"?!
אִי דְשִׁלְחָה - גִּזְלֵךְ מְעֵלִיא הוּא,

אִי דְשִׁלְחָה - הָא בְּעֵי שְׁלוּחָה!
בְּקִטְוֵן דְלָאוּ בְרֵי שִׁילוּחַ הוּא.

בְּקִטְוֵן דְלָאוּ בְרֵי שִׁילוּחַ הוּא.

קִטְוֵן בְּרֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם הוּא?!

הֲכִי קָאָמַר: אֲבִיו שֶׁל קִטְוֵן חֲיִיב לְהַחְזִיר לוֹ מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם.

תְּרַתִּי. בתמיהה תרתי איצטריכא לתנא למיתני ליתני חדא כיון דבשלא השכירה עסקינן מה לי רפת ומה לי חצר: שברפת שבחצר. המושכרת לשוכר כל הזבל שברפת שבה לבעל הבית ואשמעינן דהמשכיר את החצר לא השכיר רפת שבה: יוני שובך. שמבקשים מזונותיהן בשדה וקניהן בשובך ואין אלו יוני הרדסאות הגדילים בבתי:

חייבין בשילוח. הקן אם רובצת על הביצים דקרינא בהן כי יקרא פרט למזומן דלאו מזומן ניחו:

קרי כאן כי יקרא פרט למזומן. וכיון דהביצים שלו הוה ליה הקן מזומן דקן הוא הביצים: מיציאת רובה. קרינא בהן או ביצים ואם היה בא לתפוש קודם שתיגמר יציאתה חייב לשלח האם וליקח הבנים:

אמאי אסורות משום גזל. כיון דלא נפלה לחצרו:

אאמן. כלומר גזל דדרכי שלום אפילו אאמן נמי קאמר דדעתו של בעל השובך עליהם דבטוח הוא דחוזרים למקומן לערב:

ואי בעית אימא. אביצים ולא אאמן:

אפילו דנפלה לחצרו. חייבות בשילוח הקן ולא מזומן הוא כל זמן שאם רובצת עליהן ולא תיקשי לרבי יוסי ברי חנינא דכל היכא דאיהו וכו':

אסורות מפני דרכי שלום. ותו לא בתמיהה:

אי דשלחה. מי שנטלן:

גזילה מעליא הוא. דהא קניא ליה חצרו:

ואי דלא שלחה. הא בעי שלוחה ואיכא איסור שלח תשלח והדר את הבנים תקח לך וכו' מאי איריא גזל:

הכי גרסינן בקטן. הא דקתני דרכי שלום ותו לא בדלא שלחה ובקטן דלאו בר שילוח הוא דאינו חייב במצות:

²⁹¹ ז מי יקרא קו צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים. ז שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארקת ימים

43. קב, א-ב

רס"י

משנה

המשכיר בית לחבירו לשנה,

נתעברה השנה - נתעברה לשוכר.

השכיר לו לחדשים, נתעברה השנה - נתעברה למשכיר.

מעשה בציפורי,

באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה, מדינר זהב לחדש,

ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי,

ואמר: יחלוקו את חדש העיבור.

גמרא

מעשה לסתור!?

חסורי מחסרא והכי קתני:

"ואם אמר לו: בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב לחדש - יחלוקו.

ומעשה נמי בציפורי,

באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה, מדינר זהב לחדש,

ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי,

ואמר: יחלוקו את חדש העיבור."

אמר רב:

אי הואי התם הוה יהיבנא ליה כוליה למשכיר.

מאי קא משמע לן? "תפוס לשון אחרון!"

הא אמר רב חדא זימנא,

דאמר רב הונא: אמרי בי רב:

אסתירא מאה מעי - מאה מעי,

מאה מעי אסתירא - אסתירא!

אי מהתם הוה אמינא פרושי קא מפרש,

קמשמע לן.

ושמואל אמר:

בבא באמצע חדש עסקינן.

אבל בא בתחלת חדש - כוליה למשכיר,

בא בסוף חדש - כוליה לשוכר.

מי אמר שמואל: לא אמרינן "תפוס לשון אחרון"!?

והא רב ושמואל דאמרי תרנייהו:

"כור בשלשים אני מוכר לך" - יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה!

"כור בשלשים, סאה בסלע אני מוכר לך" - ראשון ראשון קנה.

התם - טעמא מאי? משום דתפיס,

הכא נמי קא תפיס.

ורב נהמן אמר:

קרקע בחזקת בעליה מיימת.

מאי קא משמע לן? "תפוס לשון אחרון" - היינו דרב!

אף על גב דאפיד מיימד.

מתני'

נתעברה לשוכר. לא ירבה לו שכר
 חודש שהעיבור בכלל שנה:

גמ'

מעשה לסתור. רישא תנא או כוליה
 דשוכר או כוליה דמשכיר ומייתי מעשה
 דיחלוקו:

ואם אמר לו וכו'. דאיכא תרתי לישני
 לשנה ולחדשים:

יחלוקו. דלא ידעינן אי תפוס לשון
 ראשון או לשון אחרון:

אסתירא מאה מעי מאה מעי. אם אחד
 אומר לחבירו בכמה חפץ זה אמר לו
 אסתירא מאה מעי ונתרצו מאה מעי
 חייב לו:

ואם אמר מאה מעי אסתירא. חייב לו
 אסתירא תפוס לשון אחרון:

אי מהתם. הוה אמינא טעמא לאו
 משום דאית ליה תפוס לשון אחרון
 אלא דהאי כוליה לשון חד אלא פרושי
 קמפרש סלע גדול שהוא שוה מאה
 פרוטות וכי אמר מאה מעי אסתירא
 הכי א"ל מאה פרוטות רעות שאינן
 שוות אלא סלע אסתירא סלע מדינה
 והוא חצי דינר שהוא שמיני שבסלע
 צורי כדאמרינן בהחובל (ב"ק ז.)
 בהתוקע לחבירו משלם לו סלע והוא
 חצי דינר וחצי דינר צ"ו פרוטות
 שהפרוטה. אחד משמונה באיסר וחצי
 דינר שלש מעה כסף שהן ששה
 פונדיונין ופונדיון שני איסרין הרי י"ב
 איסרין לחצי דינר תן לכל איסר חי'
 פרוטות הרי צ"ו וכי אמר ליה אסתירא
 מאה מעי סלע שהוא יותר ארבע
 פרוטות קאמר ליה דסתם מעות
 פרוטות נינהו אי לא פירש מעות כסף
 ואי אפשר לומר דמאה מעות כסף
 קאמר שאין לך סלע כזה שאפילו סלע
 צורי אינו אלא כ"ד מעות:

ושמואל אמר. מתני' דתני יחלוקו:

בבא לבית דין באמצע החדש. ואמר לו
 צא מביתי או תן לי שכר חדש זה וכי
 מספקא לן איזהו לשון נתפיס אמרינן
 העמד ממון על חזקתו ומה שדר בה
 כבר לא מפקינן מיניה ודלמא לשון
 אחרון אית לן למיתפס ומה שלא עבר
 מן החדש או יצא או יתן לו שכרו העמד
 קרקע על חזקתה בחזקת בעליה:

כולן למשכיר. העמד קרקע בחזקת
 בעליה:

בסוף החדש כולו לשוכר. העמד ממון
 על חזקתו:

יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה.
 ואע"פ שמשך אינה משיכה דכוליה חד
 מקח הוא ועד דמשך כוליה לא קני
 מדי:

ראשון קנה. כיון דא"ל:

סאה בסלע. כל סאה וסאה הוה ליה
 חד מקח ומשיכת כל אחת קנאה:

התם משום דתפיס הוא. ולעולם
 מספקא ליה לשמואל הלכך מכי תפיס
 אין בנו כח להוציא מידו העמד דבר על
 חזקתו:

ורב נחמן אמר קרקע בחזקת בעליה
 עומדת. ואפילו בא בסוף החדש כולו
 למשכיר שהספק לא עכשיו נולד אלא
 מתחילת החדש נולד והעמד קרקע על
 חזקתו ונמצא שדר בשל חבירו וצריך
 להעלות לו שכר:

אע"ג דאפיך מיפך. ואמר ליה מעיקרא
 דינר זהב לחדש משנים עשר זהובים
 לשנה קאמר רב נחמן כולו למשכיר
 דטעמא לאו משום דתפוס לשון אחרון
 הוא אלא ספוקי מספקא ליה וספיקא
 שדי ליה אתחילת החדש וקרקע
 בחזקת בעליה תעמידנו:

44. קב, ב - קג, א

רפ"י

שוכר אומר נתתי. שכר שנה :
בתוך זמנו. שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף והוא ביום אחרון של שנה :
הכי גרסינן דתנן מת האב בתוך שלושים יום. בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה לאחר שלושים בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה ובכורות תני לה גבי בכור דכתיב ביה (במדבר יח) מבן חדש תפדה הלכך מסתמא בתוך שלושים יום לא פדאו אביו הלואי שיפרע אדם חובו בזמנו וחיוב הבן לפדות עצמו :
ומת לאחר שלושים. סתמיה פדוי דפדאו האב בזמנו :
עד שיאמרו. השכינים ידוע לנו שלא פדאך אביך שהוא צוה בשעת מותו וגבי כהן לא שייך למיתני לשון יביא ראיה דכהן לאו בעל דינו הוא דאי בעי אמר ליה לדיך לא יהיבנא אלא לכהן אחר ולהכי תני עד שיאמרו לו ומשיאמרו לו המצוה מוטלת עליו שיפדה הוא עצמו : לא צריכא שתבעו לדין ביומא דמשלם זמניה והוא אומר לו נתתיו בבקר :
שכיר בזמנו נשבע ונוטל. אם ביום שיצא ממלאכתו תבעו נשבע שלא קיבל ונוטל שזה אחד מן הנשבעים ונוטלין האמורים במסכת שבועות (דף מד:) שתקנו לו חכמים דשקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום דבעל הבית טרוד בפועליו וכסבור שנתן לזה כשנתן לחבירו :
אבל. בעלמא אפי' ביום זמנו נאמן לומר פרעתיק כבר ובשבועת היסת שהטילו חכמים על מי שאינו מודה במקצת :

בעו מיניה מרבי ינאי:
 שוכר אומר: נתתי,
 ומשכיר אומר: לא נטלתי,
 על מי להביא ראיה?

אימת?
 אי בתוך זמנו - תנינא,
 אי לאחר זמנו - תנינא!
 דתנן:

"מת האב בתוך שלושים יום - בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראיה שנפדה. לאחר שלושים יום - בחזקת שנפדה, עד שיאמרו לו שלא נפדה" (בכורות מט.).

לא צריכא ביומא דמשלם זמניה.
 מי עביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה, או לא?

אמר להו רבי יוחנן:
 תניתוה:

"שכיר בזמנו - נשבע ונוטל" (בבא מציעא קיא.),
"שכיר" הוא דרמו רבנן שבועה עליה, משום דבעל הבית טרוד בפועליו.
 אבל הקא - שוכר מהימן בשבועה.

קג, א

45. קג, א

כ"ז

וכתב ליה. משכיר לשוכר שטרא שהשכירה לו לעשר שנים ולא נכתב בשטר זמן ולאחר זמן בא לפני ב"ד ואמר כבר דרת בה חמש שנים וזה אמר לא דרתי אלא שלש:

מהימן. בעל הבית דקרקע בחזקת בעליה עומדת על כל דבר דבר ספק הבא לפנינו: **תברא.** שובר:

דלא תחזק בה. דלא תימא לקוחה היא בידי. ולא שתוכל לתבוע עשר שנים לעולם:

אמר רבא אמר רב נחמן:

האי מאן דאגר ליה ביתא לחבריה לעשר שנין וכתב ליה שטרא, ואמר ליה: נקיטת חמש שנין - מהימן.

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא:

אלא מעתה, אוזפיה מאה זוזי בשטרא, ואמר ליה: "פרעתיה פלגא" הכי נמי דמהימן?!

אמר ליה:

הכי השתא?!

התם שטר לגוביינא קאי, אם איתא דפרעיה איבעי ליה למכתבא אגביה, אי נמי מיכתב עליה תברא.

אבל הכא, אמר ליה: האי דכתיבי לך שטרא כי הכי דלא תחזק עליה.

46. קג א

רש"י

שואל אדם בטובו לעולם. אם ראה אדם כלי לחבירו ואמר השאילני בטובו וא"ל הן שאול לו לעולם כל זמן שהוא ראוי למלאכה דהאי בטובו משמע לן כל זמן שהוא טובו אפילו מחזירו חוזר ונוטלו כשיצטרך: **והוא דקני מיניה.** דבעלים אבל לא קני מכי אהדריה כלתה קנייה דמשיכה ראשונה: **ומהדר ליה קתיה.** וכשיפחות שלא יהא ראוי יחזיר לו שבריו דהא לאו במתנה יהביה אלא שאלה הואי ובטובו הוא והאי לאו טוב הוא: **פרדיסא.** סתמא: **רפיק ביה.** חד פרדיסא: **כל דבעי.** אפילו גדול כאנטוכיא: **ואי א"ל פרדיסי.** רפיק ביה כל פרדיסי דאית ליה ולא אמרינן תרי פרדיסי הוא דקאמר ליה דאפי' טובא נמי משמע: **אושלן.** השאילני: **גרותא.** באר מים חיים להשקות שדות: **לא בני לה.** אם בא לבנותו ולומר עוד שאול לי לעולם זה מעכב עליו ואומר לא השאלתיך אלא אותו ולא כשנעשה אחר: **בני לה.** והרי היא שאולה לו עד שישקה כל שדותיו: **בי גרותא.** אמר לו בלשון הזה השאילני בי גרותא השאילני מקום לחפור בו באר קאמר ליה: **וכרי ואזיל כמה גרותי בארעיה.** אם לא ימצא כאן יחפור במקום אחר עד דמתרמי ליה מקום הראוי: **וצריך למיקני מיניה.** מעיקרא ואי לא קנה מיניה דיבורא בעלמא א"ל ומצי למהדר ביה:

אמר רב נחמן:

שואל אדם בטובו לעולם.

אמר רב מרי ברה דבת שמואל:

והוא דקני מיניה.

אמר רב מרי ברה דרב אשי:

ומהדר ליה קתיה.

אמר רבא:

האי מאן דאמר ליה לחבריה:

"אושלן מרא למירפק ביה האי פרדיסא" - רפיק ביה ההוא פרדיסא.

פרדיסא" - רפיק ביה כל פרדיסא דבעי.

פרדיסי" - רפיק ואזיל כל פרדיסי דאית ליה, ומהדר ליה קתיה.

אמר רב פפא:

האי מאן דאמר ליה לחבריה:

"אושלן האי גרותא", ונפלה - לא בני לה.

גרותא", ונפלה - בני לה.

בי גרותא" - כרי ואזיל כמה גרותי בארעיה עד דמתרמי ליה.

וצריך למיקני מיניה.

47. קג, א

רש"י

מתני'
חייב להעמיד לו בית. בימי
שכירותו:
לא יעשנו קטן. השוכר מעכב
עליו אי אפשי בבית גדול ואי
אפשי בבית קטן:

גמ'
ואי דאמר ליה בית זה. אני
משכיר לך:
אזדא ליה. הלך לו מזלו גרם
ואמאי חייב להעמיד לו בית:
ולטעמיך ל"ג:
מהו דתימא מאי כזה דקאי
אגודא דנהרא. שהוא חשוב
ואגודא דנהרא הוא דמתני
בהדיה שדרך בני אדם מקפידין
בכך אבל ארכו ורחבו לא אתני
בהדיה:
קמ"ל. דאכולה מילתא אתני:

משנה

המשכיר בית לחבירו ונפל - חייב להעמיד לו בית.
היה קטן - לא יעשנו גדול,
גדול - לא יעשנו קטן.
אחד - לא יעשנו שנים,
שנים - לא יעשנו אחד.
לא יפחות מן החלונות, ולא יוסיף עליהם - אלא מדעת שניהם.

גמרא

היכי דמי?
אי דאמר ליה: "בית זה" - נפל אזל ליה!
אי דאמר ליה: "בית סתם" - אחד אמאי "לא יעשנו שנים", קטן אמאי "לא יעשנו גדול"!

אמר ריש לקיש:
דאמר ליה: "בית שאני משכיר לך מדת ארכו כד וקד".

אי הכי מאי למימרא!

אלא, כי אתא רבין אמר ריש לקיש:
דאמר ליה: "בית כזה אני משכיר לך".

ואפתי מאי למימרא?

לא צריכא דקאי אגודא דנהרא.
מהו דתימא: מאי "כזה"? דקאי אגודא דנהרא,
קא משמע לן.

הדרן עלך השואל